

תּוֹשַׁע

ŠVAT
ADAR

הַחֹדֶשׁ

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Foto Jiří Daniček, 2017.

ŽIDOVSKÝ HŘBITOV V POHOŘÍ U JISTEBNICE

VOLBA PŘEDSEDY A PREZIDIA FŽO

Na konci minulého roku (22. prosince) se uskutečnilo první zasedání Rady FŽO v ČR, zvolené na období 2017–2020. Na programu byla volba předsedy a členů prezidia. Z celkového počtu 46 se jednání účastnilo 40 členů rady. Dosaďadní předseda FŽO Petr Papoušek zahájil v 10.30 jednání a konstatoval usnášenschnost rady. Následně byly jednomyslně zvoleny mandátová, volební a návrhová komise pro volbu předsedy a místopředsedů. Revizní komise si na odděleném zasedání zvolila předsedu Miroslava Lederera.

Poté předal Petr Papoušek vedení schůze tajemníku FŽO T. Krausovi, který schůzi nadále řídil. Ten konstatoval, že na předsedu FŽO byl navržen pouze jeden kandidát a to Petr Papoušek. Ve volbě, která se uskutečnila tajným hlasováním, bylo odevzdáno 40 hlasovacích lístků, z toho 38 pro Petra Papouška, který tím byl zvolen předsedou FŽO na období 2017–2020 a ujal se dalšího řízení schůze.

Následovala volba sedmi místopředsedů. Z devíti kandidátů bylo v prvním kole zvoleno šest členů prezidia, sedmý byl zvolen v druhém kole. Tajnou volbou byli zvoleni a místopředsedy a členy prezidia se stali tito členové Rady FŽO: Jiří Daníček, Michal Hron, Michael Lichtenstein, Jiří Löwy, Jáchym Kanarek, Marta Malá a Jan Munk. *jd*

TRYZNA V PINKASOVĚ SYNAGOZE

Ve středu **8. března** se koná od 10.00 v Pinkasově synagoze v Praze tradiční tryzna k výročí vyvraždění rodinného tábora v Osvětimi-Březince. *pti*

SNĚM TEREZÍNSKÉ INICIATIVY

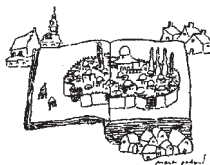
Letošní Sněm Terezínské iniciativy se koná **20. dubna** v hotelu DUO v Praze (Teplická 492, Praha 9, stanice metra C Strážkov) od 10.00 hod., prezence od 9.15 hodin.

NADACE ŽOP

Správní rada Nadace Židovské obce v Praze vyhlašuje výběrové řízení na nadační příspěvky pro rok 2017. Témata:

- ochrana kulturních památek,
- rozvoj židovských tradic na území České republiky,
- podpora vzdělávání a českého židovského školství.

AKTUALITY

Žádosti o nadační příspěvek musí být podány na předepsaných formulářích Nadace Židovské obce v Praze. Termíny uzávěrek jsou stanoveny na **28. 2. 2017** a **30. 6. 2017**. Bližší informace a formuláře jsou k dispozici na e-mailové adrese: nadacezovp@volny.cz, na www.kehila-prag.cz, záložka Nadace ŽOP: http://www.kehila-prag.cz/cs/stranka/nadace_fondy/nadace_zop, nebo u Jany Kosákové, telefon: 222 311 570. *jk*

NADACE HAGIBOR

Správní rada Nadace Hagibor vyhlašuje výběrové řízení na nadační příspěvky pro rok 2017. Témata:

- 1/ podpora pro zlepšení a zajištění života seniorů, zejména obětí holokaustu a osob dotčených holokaustem,
- 2/ podpora zdravotních a sociálních služeb určených především pro přeživší šoa.

Žádosti o nadační příspěvek musí být podány na předepsaném formuláři Nadace Hagibor. Termín uzávěrky je stanoven na **30. 9. 2017**. Bližší informace a formuláře jsou k dispozici na e-mailové adrese: nadace.hagibor@kehilaprag.cz, na www.kehila-prag.cz, záložka Nadace Hagibor: http://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/nadace_fondy/nadace_hagibor, nebo u Renaty Klodnerové, telefon: 736 418 575. *rk*

HŘBITOV V PROSTĚJOVĚ

Ke kauze rehabilitace židovského hřbitova v Prostějově, kterou i v posledních dnech doprovázely nenávislné a antisemitské reakce, vydali ve středu 18. ledna olomoučtí akademikové, sdružení kolem Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových FF Univerzity Palackého, prohlášení. Vyjadřují v něm své „znepokojení nad manipulací s historickou pamětí, ale také nad neporozuměním historickým a tím i současným událostem“. Vědeckí pracovníci centra, které se zaměřuje především na studium dějin moravských Židů, upozorňují, že součástí tohoto historického dědictví jsou i židovské hřbitovy. Podotýkají, že jejich nedotknutelnost byla po staletí zakotvena i v křesťanské legislativě, zatímco jejich ničení bylo doprovodným jevem v době židovských perzekucí. To se týká i hřbitova v Prostějově, k jehož zničení došlo v době, kdy byla prostějovská židovská obec zcela bezbranná a odsouzena nacisty k záhubě. Protižidovské nálady se v Prostějově vzedmuly v souvislosti s peticí, která byla vyhlášena loni v říjnu.

„Rehabilitace místa, kde jsou uloženy ostatky významných náboženských, společenských a kulturních osobností, které zásadně přispěly k rozkvětu nejen města Prostějova, ale celého regionu, by proto měla být aktem vzájemného pochopení a historické sebereflexe, nikoli podnětem k nenávisti,“ stojí v prohlášení. Deset podepsaných akademických pracovníků dále uvádí, že v nadcházejícím semestru chtějí se studenty přečíst a přeložit hala-chické responzum rabína Mordechaje Beneta, které se týká právě židovského hřbitova v Prostějově. Jeho publikováním v češtině chtějí zvýšit obecné povědomí o důležitosti židovských památek na našem území. *ztis*

Celkový přehled o vývoji a podstatě kauzy lze získat na webových stránkách <http://prostejov.zidovskyrhbitov.cz/>.

OBSAH

- Sidra na tento měsíc **4–5**
Zvážit a rozhodnout se
 rozhovor s K. Sidonem o Chartě **77 3, 19**
 Komentář k Tóře na tento měsíc **4**
 „Kdybych si psal deník“
 rozhovor s Hugo Maromem **6–7, 12**
Hlavní je hebrejščina (a počítáče)
 o školách pro ortodoxní
 a palestinskou mládež **8–9**
 Michel Fingesten v Madridu **9**
 O modelu Osvětimi v Benátkách **10–11**
 Ivan Wernisch: *Stíny* **11**
 Dopisy Věře
 Nabokovové-Slonimové **12–13**
 Zemřel Dimitrij Slonim **13**
 D. Slonim: *Židé z Blatné* **16–17**
Castro a Palestinci **18**
 20. výročí podepsání
 Česko-německé deklarace **19**
 Co se píše v palestinských
 učebnicích **20**
 Izrael: *Obamův dárek* **21**
 Výběr z českých médií **22**
 Kalendárium **23**
 Zprávy z kultury, z obcí
 a ze světa **24–28**

K řadě akcí připomínajících čtyřicáté výročí vzniku občanské iniciativy upozorňující na nedodržování základních občanských práv a svobod v socialistickém Československu se připojujeme několika otázkami pro jednoho z prvních signatářů Charty 77, novináře, spisovatele, disidenta a po roce 1990 vrchního pražského a zemského rabína **KAROLA EFRAIMA SIDONA**. Připomeňme, že v rámci Charty 77 vzniklo i samizdatové nakladatelství Alef a čtvrtletní Kalendář, v roce 1981 se na pražské židovské obci konalo představení Sidonovy hry Ester a jeden z dokumentů Charty 77 byl věnován situaci Židů v tehdejší Československé socialistické republice i neradostnému stavu židovských památek tamtéž. KS odešel pod nátlakem StB v rámci akce Pavouk (viz Rch 5/1995) roku 1983 do emigrace v německém Heidelbergu.

Hrálo vaše židovství (a nemožnost jeho svobodného praktikování) nějakou roli v tom, že jste podepsal Chartu 77?

Chartu jsem podepsal v trafice, v budce v Jindřišské ulici, kde jsem tehdy prodával cigarety a noviny, když jsem tři roky předtím zaznamenával pohyby spodních vod v národním podniku Vodní zdroje, kam jsem nastoupil po Věnků Šilhánovi (na mimořádném sjezdu KSČ byl zvolen předsedou, poněvadž Dubček byl neznámo kde v SSSR). Nejdříve jsem měřil v Kokořínském údolí, kde se mi líbilo, ale pak mě přeřadili do Kralup hned ke zdroji totálního znečištění spodních vod. To jen na vysvětlenou, proč jsem vyměnil maringotku za kiosky Poštovní novinové služby. Koncem prosince 1976 tam za mnou přišel Ruda Slánský, dal mi text Charty, já si to přečetl a podepsal. S tím, co tam bylo napsáno, jsem nemohl než souhlasit. Nemyslím, že by v tom židovství, ačkoli pro mne bylo v tu dobu důležitější než dříve, hrálo významnější roli. Svobodně, tj. legálně praktikovat cokoli smysluplného nebylo možné, ale tím svobodněji se to dalo praktikovat soukromě (literatura, filozofie, víra) a v kruhu přátel.

Chartu 77 vám tedy donesl k podpisu syn Rudolfa Slánského, komunistického pohlavára z 50. let, kterého pak jeho soudruzi popravili. To bylo asi na společenství Charty zajímavé, že sdružovala lidi z nejrůznějšího prostředí...

Ano, když to vidím zpětně, tak mezi těmi stovkami opravdu nejrozmanitějších lidí si člověk mohl být jistý, že ho nikdo neshodí. Slušnost a solidarita tam byly zcela běžné, až na opravdu

ghettu“, tedy duchovně svobodném společenství s vlastní kulturou?

Samozřejmě. Fakt, že v tom, v čem jsme žili, si člověk mohl dovolit být svobodný, na rozdíl od milionů ostatních říkat, co si myslí, byla úžasná věc. Dávalo to smysl životu, dodnes to něco znamená, bylo to něco nenapodobitelného. Z druhé strany jsem si stále víc uvědomoval, že i když jsme to brali tak, že my jsme ti chytří a oni (StB) ti pitomeci, fakticky jsme v tom konfliktu byli slabší. Takový režim může být sebeblbější, ale když vám šlape na nohu, tak to stejně bolí. A to byl taky důvod, proč poté, když

oddělení, které se zabývalo undergroundem, dostalo povolení k fyzickému násilí, někteří z nás nakonec souhlasili s odjezdem ze země. Věděl jsem, jak mlátili Vlastu Třešňáka, jak přepadli doma Zinu Kočovou, bylo toho víc. Takže jsem dostal normální strach a z toho ghetta, byť „veselého“, jsem chtěl pryč.

Dodávalo židovství vaši nemožnosti pracovat v oboru a svobodně se projevat atd. ještě další rovinu nesvobody a odmítání?

Při výsleších na StB jsem spadl pod dvě oddělení – jedno bylo pro disidenty, jedno pro Židy, měl jsem i dva vyšetřovatele, jednoho staršího přes Chartu a jednoho mladšího na „sionismus“, to byl větší pitomec a skutečně tomu, co dělal, asi věřil. Takže ta perzekuce byla sice dvojí, ale popravdě jsem to tak necítil, protože to byla jedna policie. Jednou nás při nějaké demonstraci za propuštění Havla nebo Landovského zatklí, odvezli mě pak někde daleko od Prahy a celou noc vyslýchali. Pak mě ještě za tmy vysadili někde u lesa, autobus už nejel, takže jsem se pokoušel jet stopem. Nejdřív mi nikdo nezastavil, auta projížděla kolem, až když jsem se pořádně pomodlil, vysvětlil jsem v té modlitbě, kdo jsem a co se mi stalo, jako bych podával žádost, tak mi hned jedno auto zastavilo a zavezlo mě do Čáslavi. Zajímavé je, že jeden z místních, kteří mi v jinak vyliďněném městě poskytli nocleh u sebe na svobodárně, se jmenoval Havel.

(pokračování na str. 19)

ZVÁŽIT A ROZHODNOUT SE

Rozhovor s rabínem Karolem Sidonem o Chartě 77

Karol Sidon, 70. léta. Foto archiv KS.

pár výjimek, které se vždycky najdou a které si Státní bezpečnost prostě vyhmátla a přitlačila. Byli to fajn lidi. Jen z jednoho bývalého politika jsem měl takový divný pocit, z jeho přežívajícího „aparátčkovství“.

V souvislosti s chartisty se mluví o tom, že byli vykázáni do ghetta. Cítil jste se jako v ghettu?

Z prostředí, ve kterém člověk normálně žil, kde se lidé zdravili na ulici, kde nebyl problém někoho potkat a prohodit pár slov, se najednou ocitl jinde. Tohle skončilo. Někteří přátelé mi to sami řekli – že mají strach se mnou mluvit. Zajímavé ale je, že právě ti, kteří mi to řekli, se se mnou kamarádili dál. Člověk si z toho ale odvodil, jak ho vnímali ti ostatní.

Měli jste také pocit, že – termínem Martina Jirouse – žijete ve „veselém

BŮH VERSUS FARAON

Hebrejské imperativy *lech!* a *bo!*, ačkoli je to často přehlíženo, vycházejí ze dvou různých slovesných kořenů a mají rozdílný význam. *Lech* znamená „odejdi!“ a *bo* „přijď!“. Zatímco v prvním případě vychází příkaz jakoby z místa, kde se člověk nachází, ve druhém je jakoby osloven z místa, kam se má odebrat. Když tedy Bůh vybízí Avrahama *lech*, posílá jej odtud, z jeho domova, jinam, ať je to ta země, kterou mu ukáže, anebo hora Morija, aby tam obětoval Jicchaka. Když však Mošemu prikazuje *bo el par'o*, jako by mu říkal od tamtud „Přijď sem k faraonovi!“.

Tímto *bo el par'o* oslovuje Mošeho takřka pokaždé, když má faraonovi oznámit další z egyptských ran, jako by chtěl zblízka vidět faraonovu reakci, až mu Moše řekne: „Propust' můj lid!“ Nejdříve nechává egyptského krále rozhodovat podle jeho vlastní vůle, ale od určitého okamžiku, když by už nedokázal své srdce zatvrdit, zatvrzuje jeho srdce sám. „*Já faraonovo srdce zatvrdím a rozmnožím tak svá znamení a divy v zemi Micrajim... Až vztáhnu ruku na Micrajim a vyvedu od nich syny Jisraele, Micrijci poznají, že já jsem Hospodin!*“ (2M 10,1–2)

Bůh při vykoupení Izraele sleduje ještě další cíl: chce být poznán Egyptany a zejména faraonem, jenž neuznával existenci boha tohoto jména, poněvadž je nikdy neslyšel. „*Kdo je Hospodin, abych poslouchal jeho příkazy a propustil Jisrael? Hospodina jsem nepoznala a tak ani Jisrael nepropustím.*“ (2M 5,2) Hospodin mu proto po svém poslu Mošem vzkázal: „*Posílám k tvému srdci a na tvé služebníky a na tvůj lid všechny své pohromy, abys poznal, že mně není rovného v celém světě. Kdyžbych však nyní vztáhl svou ruku a ranil morem tebe a tvůj lid, budeš vytát ze země, a já tě nechal povstat právě proto, abych na tobě ukázal svou sílu a po celé zemi šla zvěst o mém jménu!*“ (2M 9, 2–5)

Tak byl faraon donucen povstat proti Hospodinu, aby jej nakonec poznal, když po deseti ranách viděl ve vodách Rákosového moře mizet slávu Egypta. Tak jako při průchodu mořem odděloval mračný sloup Boží lid od jeho egyptských pronásledovatelů, prvním při průchodu mořem osvětloval cestu a druhým ji zatemňoval, poznali Egyptané Boha Izraele z té nejtemnější stránky. Bůh „*dává formu světlu a tvoří tmu, dělá mír a tvoří zlo*“, říká Hospodin ústy proroka (Ješajahu 45,7) a uzavírá:

KOMENTÁŘ K TÓŘE PRO TENTO MĚSÍC

„*Já, Hospodin, dělám to vše.*“ Ale proč by mělo Bohu záležet na tom, zda si nějaký Egyptaně nebo lidé vůbec jsou vě-

Kresba: Moses Efraim Lilien.

domi jeho existence, a nutí je proto k poznání těžkými ranami?

Stejnou otázku si můžeme klást i v případě člověka jako takového a speciálně Izraele. Je obsažena ve slovech žalmu 144,3: „*Co je člověk, Hospodine, abys ho znal, syn smrtelníka, aby sis ho považoval?*“ Agadický výklad vkládá tuto otázku do úst andělům, žasnoucím nad tím, že chce Bůh stvořit člověka, a také později, když chtěl darovat svou Tóru smrtelníkovi, našemu učiteli Mošemu a jeho prostřednictvím lidu Izraele. On však přes jejich námitky, že si lidé neváží pravdy a nejsou hodni pravdivého učení, člověka stvořil a daroval Tóru smrtelníkům, poněvadž pro ně byla stvořena.

Přestože člověk na tomto světě žije jen krátce a jako jednotlivec nemá trvání, nadál jej Stvořitel svobodnou vůlí, již se mu podobá a již se liší jak od ostatních živočichů, tak od andělů. Malbim (Meir Lejbuš ben Jechiel Michl, 1809–1879 Ukrajina) vysvětluje rozdíly mezi pojmy „tvoř“ a „dává formu“ a „dělá“. Bůh tvoří *ješ meajin*, jsoucí z nejsoucího, takže prvním aktem stvoření je zlo, o němž mluví Ješajahu, nepřítomnost světla, jsoucna a dobra. Přes-

to však je zřejmé, že Bohu záleželo na tom, aby jej tito lidé poznali, byť to nebylo dobro, s nímž je konfrontoval, ale tma, zlo. Mezi tím, co vlastně není, a v něm zformovaným jsoucnem dělá mír, protože mír dává jsoucnu stálost. *Všechno to, temnota, zlo, světlo a mír je nutné pro dovršení stavby na pevném základě, jak ji viděla moudrost Stvořitele, budiž požehnán.* Proto měl Tóru při sobě jako svůj plán již před stvořením světa, a daroval-li ji lidem, učinil tak proto, že bez volby mezi dobrem a zlem není možné mír ve světě učinit stálým.

Zjednání míru není záležitostí intelektuálního poznání, nýbrž mravní volbou mezi dobrem a zlem, jež je neodmyslitelným předpokladem dobra. Proto nám klade Moše rabenu na srdce: „*Hleď, když ti dnes přikazují milovat Hospodina, svého Boha, chodit jeho cestami a zachovávat jeho příkazy, jeho nařízení a jeho zákony, předložil jsem ti dnes život a dobro a smrt a zlo; tedy žij a množ se a Hospodin, tvůj Bůh, ti v té zemi, kam přicházíš, abys ji získal, bude žehnat!*“ (5M 30,11–16)

Na rozdíl od Maimonida, pro něhož stojí rozlišování mezi pravdou a lží výše nežli mezi dobrem a zlem, k němuž byl odsouzen Adam, dospěl proto židovský filosof Emmanuel Levinas (1906 Kaunas–1995 Paříž)

k názoru, že „první filosofii je etika“. V rámci deseti rozhovorů s Philippem Nemem pro Radio France řekl: *Konečnou a neredukovatelnou zkušenost vztahu nevidím v syntéze, ale v přímém setkání člověka s člověkem, v sociálnosti, v jejím mravním významu. Je ovšem třeba si ujasnit, že mravnost není jen nějaká druhá vrstva, k níž dochází až po abstraktní úvaze o totalitě a jejich nebezpečích; mravnost je nezávislá a prvotní.* (Etika a nekonečno)

Z tohoto hlediska záleží Stvořiteli světa a lidí právě a jediné na tom, aby jej poznaly všechny lidské bytosti, i Egyptaně a jejich faraon, a to především srdcem, protože *počátkem moudrosti je bázeň Boží* (Ž 114,10). Všimněme si, že *jir'at Hašem* není principiálně bázeň před Bohem, ale bázeň Boží, je to Boží bázeň, bez níž by Bůh, je-li v jeho stvoření přítomno zlo, nestvořil svět. Touží-li náš rozum po poznání, měli bychom si osvojit ve vztahu člověka k člověku a ve svém vztahu k Bohu ze všeho nejdřív bázeň Boží.

EFRAIM K. SIDON,
vrchní zemský rabín

ŽIDOVSKÉ KOŘENY

Když vcházíme do hlavního prostoru Staronové synagogy, určitě si všimneme zobrazení stromu života na portálu dveří. Jedná se o nejstarší gotický portál v Praze, jenž pochází z doby, kdy byla synagoga postavena, tedy z roku 1270.

Nádherný tesaný strom zobrazuje dvanáct kořenů, jež symbolizují dvanáct kmenů; z kořenů vyrůstají čtyři hlavní větve, představující čtyři biblické řeky, o nichž se mluví v První knize Mojžíšově: Pišon, Gihon, Hidekel a Perat.

V tomto měsíci oslavujeme Tu bi-švat, který značí začátek „nového roku“ stromů. V tomto období se v Zemi izraelské probouzejí ze zimního spánku nejranější dřeviny, rozkvétají a začínají tak svůj nový plodný cyklus. Vždycky mě udivuje, co všechno stromy během roku vydrží, že je nevyvrátí vichřice, nespálí je žár. Drží je hluboké kořeny, kterými pevně vrostly do země. Od založení naší domoviny, Státu Izrael, se stalo zvykem, že lidé přispívají na stromy, aby se mohly sázet nové lesy. Právě v této době spousta židovských dětí sází stromky.

Jako dítě mě vždycky fascinovalo, že ani tyhle malé stromky nepadnou, a to ani v nejhorším počasí. Stejně jako lidé jsou stromy křehké, potřebují péči, výživu a oporu, aby se ve zlých dobách nezhroutily. Proto k mladým stromkům přivazujeme kůly, které je drží, dokud pořádně nezakoření a mohou stát bez opory.

I lidé potřebují oporu, aby přečkali bouře a vichřice, které přináší život v moderní společnosti. Žádné kořeny nemohou být pevnější než ty, které vyrostly ze semínka židovské tradice. A oporu ve zlých časech poskytuje vlastní komunita.

Tóra a její učení jsou pro Židy tím, co je půda pro strom. Šabat a svátky, zákony a zvyky, oslavy a rituály jsou základem židovského života. Dokáže-li strom zvládnout při dobré péči i to nejhorší počasí, dokážou i Židé překonat jakoukoli krizi, pokud jsou pevně zasazeni do své tradice.

V Praze se můžeme inspirovat stromem života, který už přes 700 let roste ve Staronové synagoze, navzdory všem tragédiím a pohromám, které se kolem něj odehrávaly. Právě o Tu bi-švat bychom se měli zamyslet nad tím, že abychom přečkali i ty nejhorší zvraty a nejdivočejší společenské otřesy, měli bychom se lépe starat o své židovské kořeny.

BRYAN WOOD,
kantor Staronové synagogy

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – únor 2017

švat – adar

Staronová synagoga

3. 2.	pátek	večerní bohoslužba	16.41 hodin
4. 2.	sobota	Bo 2M 10,1–13,16 hf: Jr 46,13–28 mincha konec šabatu	16.20 hodin 17.52 hodin
10. 2.	pátek	předvečer Tu bi-švat, večerní bohoslužba	16.53 hodin
11. 2.	sobota	ŠABAT ŠIRA – TU BI-ŠVAT BEŠALACH 2M 13,17–17,16 hf: Sd 4,4–5,31 mincha konec šabatu	16.30 hodin 18.03 hodin
17. 2.	pátek	večerní bohoslužba	17.05 hodin
18. 2.	sobota	JITRO 2M 18,1–20,23 hf: Iz 6,1–7,6; 9,5–6 mincha konec šabatu	16.45 hodin 18.14 hodin
24. 2.	pátek	večerní bohoslužba	17.17 hodin
25. 2.	sobota	ŠABAT ŠEKALIM MIŠPATIM 2M 21,1–24,18 mf: 2M 30,11–16 hf: 2Kr 12,1–17 mincha konec šabatu	17.00 hodin 18.26 hodin
26. 2.	neděle	1. den Roš chodeš adar	
27. 2.	pondělí	2. den Roš chodeš adar	
3. 3.	pátek	večerní bohoslužba	17.29 hodin
4. 3.	sobota	ŠABAT HAFSAKA TRUMA 2M 25,1–27,19 hf: 1Kr 5,26–6,13 mincha konec šabatu	17.05 hodin 18.37 hodin

V sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,

mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.

Jeruzalémská synagoga

Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.

*Páteční večerní bohoslužby zde budou 3. 2. od 16.41 hodin
a 17. 2. od 17.05 hodin.*

Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

Bejt Simcha

Maiselova 4, Praha 1

Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.

„KDYBYCH SI PSAL DENÍK...“

Rozhovor s pilotem a projektantem Hugo Maromem

Ing. HUGO MAROM (pův. jm. Meisl) se narodil a s rodiči a mladším bratrem Rudim vyrůstal v Brně. Syny poslali manželé Meislovi v srpnu 1939 tzv. kindertransportem do Anglie. Oni stejně jako většina rodiny byli zavražděni ve vyhlazovacích táborech. V Anglii se Hugo vyučil ševcem, poté začal studovat průmyslovou školu, a když mu bylo 16 let, přihlásil se k letectvu; stal se kadetem vojenské letecké jednotky při exilové státní škole ve Walesu.

Po válce se vrátil do Brna a studoval tam Vysoké učení technické. Roku 1948 se přihlásil do pilotního výcviku v Olomouci a počátkem roku 1949 se krátce zúčastnil izraelské války za nezávislost. Poté se stal v Izraeli pilotním instruktorem, pak velitelem pilotní školy a roku 1953 byl pověřen sestavením 110. letky nočních stíhačů. V Londýně absolvoval studium letectvého inženýrství a od r. 1959 působil v Izraeli Aircraft Industries (zabýval se testováním letadel).

Roku 1964 odešel do civilu a založil firmu na projektování a stavbu letišť.

H. Marom patří k těm, kdo umějí o svém pozoruhodném životě poutavě vyprávět, a tak lze rozhovory s ním nalézt na stránkách Paměti národa (www.pametnaroda.cz), dále na stránkách města Brna (encyklopedie.brna.cz) a v Lidových novinách (www.lidovky.cz).

Spolu s fotografkou P. Schultzovou nás uvítal ve svém domě ve čtvrti Cahala v Tel Avivu, postavené původně jako osada pro armádní příslušníky. Malý domek později přestavěl, interiér zdobí obrazy jeho dcery Evie, v suterénu se nachází šperkařská dílna (jejich výrobě se začal věnovat jako koníček, aby pokračoval v rodinné tradici Meislů) a rozsáhlá projektantská kancelář.

Příchozí si všimne i kamene vsazeného do dlažby před vchodem na památku manželky Marty, s níž žil 65 let a která zemřela v létě 2013.

Pane Marome, říká se o vás, že jste mezi Wintonovými dětmi hlavní organizátor. Jak to začalo?

Začalo to tím, že jsme se z programu na BBC na konci 80. let dozvěděli, kdo organizoval kindertransporty – předtím jsme to vůbec nevěděli. Já jsem pak připravil setkání zachráněných „dětí“, které žily v Izraeli, s Wintonem. Poslal jsem mu letenku a on přijel i s dcerou. Přivedl jsem je také do Jad vašem, aby ho uznali jako Spravedlivého mezi národy. Na spoustu věcí se ho ptali, odpo-

Dvojportrét Hugo Maroma. Foto Pavlína Schultz, 2016.

vědi zapisovali, všechno bylo v pořádku, ale jedna z posledních otázek jejich obvyklého výslechu zněla: „Jakého náboženství byla vaše rodina?“ Winton povídá: „Já jsem byl po narození pokřtěný.“ A co rodiče, matka, jakého byli vyznání? Winton odpověděl, že rodiče přišli do Anglie z Německa, a že vlastně neví, jakého náboženství byla jeho matka, ale že to bude vědět starší sestra. Hned jí zavolaal a ona mu řekla: „Nicky, copak ty nevíš, že původně jsme se jmenovali Wertheimerovi?“

Přímo tam v Jad vašem se dozvěděl, že rodina přišla z Německa, že byli Židé, ale aby měli v Anglii větší šanci najít práci, tak přestoupili na křesťanství. Takže za půl hodinky jsme byli z Jad vašem venku. Oznámili mu, že ačkoli byl pokřtěn a doma se o židovství nikdy nemluvalo, pro ně je Žid, a jak známo, titul Spravedlivého mezi národy se Židům neuděluje. On to ale opravdu nevěděl, v Anglii se ho nikdo

neptal, jaké má náboženství, jako to nikdo nezkoumal za první republiky v Československu. To není jako tady v Izraeli, kde se tě na všechno hned vyptávají...

Mrzelo ho to?

Mě to hrozně mrzelo! Ale stejně si to tu, myslím, užil. Znal jsem Ruth Federmannovou, původně z Prostějova (její tatínek byl architekt Artur Steckelmacher, který navrhl Palác Roxy v Dlouhé ulici). Ruthin muž vedl a spoluvlastnil luxusní hotely Dan, a tak jsem se jí zeptal, jestli by Nicholas nemohl dostat u nich v hotelu slevu. Dopadlo to tak, že tam mohl dokonce bydlet zdarma, a navíc vyšlo najevo, že ona byla zapsána do toho posledního kindertransportu, který měl odjet 1. září, ale už neodjel, protože vypukla válka.

Jak na vás pan Winton působil?

Jako velmi skromný člověk. Vykládal nám, že on vlastně nic neudělal, že jen promluvil s někým na ministerstvu, že to byla jeho maminka, kdo hledal v Anglii rodiny, které byly ochotné si vzít děti z Čes-

koslovenska, a že vlastně celou tu práci v Čechách vykonali Doreen Warrineroová, Trevor Chadwick a jeho kamarád Stopford a další. Jen se nezmínil se o Billu Barazettim. Slyšela jste o něm někdy?

Myslím, že jen od vás, na večeru v Maiselově synagoze.

Vidíte, a přitom právě on vykonal pro kindertransporty spoustu práce: zařídil vlaky, setkal se s rodinami, a protože mluvil skvěle německy, jednal i s gestapem; znal všechny detaily v době, kdy v republice Winton už nebyl.

S Billem Barazettim to bylo tak: někdy v roce 1989 ke mně do kanceláře přišel můj kamarád Marduch Segal a vyprávěl mi, že se náhodou v Holandsku sešel s člověkem jménem Barazetti. A toho prý hodně zaujalo, že je Marduch z Izraele, ale že původně pochází z Německa a dostal se do Anglie s německým kindertransportem. Slovo dalo slovo a Barazetti povídal, že

měl také něco společného s kindertransporty, ale s těmi z Československa. Marduch z toho byl nesvůj a povídal, že mu ten Barazetti připadá jako bývalý gestapák a že by se s tím mělo něco dělat. Tak jsem se vydal za izraelskou tajnou službou a vyprávěl jsem jim, že v Evropě žije nějaký Bill Barazetti, kterého nikdo nezná, ale tvrdí, že měl něco společného s kindertransporty. Pak jsem si ale vzal do ruky okopírovaný Wintonův starý deník, a jak těmi papíry listuju, padlo mi do oka jméno Barazetti. Winton tam píše, že pověřil Billa Barazettiho, aby až on odjede, převzal organizaci kindertransportů, že to je spolehlivý a zkušený člověk. Vyskočil jsem, hned jsem volal do Jeruzaléma, abych zastavil toho člověka, se kterým jsem předtím mluvil.

A pak se nám povedlo vyhledat Barazettiho v Anglii a pozvali jsme ho na podzim 1993 do Izraele a stejně jako Wintona jsme ho vzali do Jad vašem. A protože on nebyl Žid, byl Švýcar, ten titul Spravedlivého mezi národy dostal. Při jeho ocenění jsem měl řeč a takhle vlastně začalo, že jsem v Izraeli považovaný za organizátora akcí Wintonových dětí. Ještě si pamatuji, že na setkání Wintona a Barazettiho, které se konalo v Londýně, vstala jedna asi stoletá dáma a zeptala se: „Pane Barazetti, vedl jste si jako pan Winton nějaký deník? A on odpověděl: „Madam, kdybych si já psal deník, tak tu dnes nestojím.“ Trochu dlouhá odpověď na vaši otázku, co?

Co by v tom deníku všechno bylo?

On totiž Barazetti pracoval už ve 30. letech v Hamburku na univerzitě proti nacistům, snažil se dostat ze země komunistické studenty, mezi nimi asi i Židy. Když ho začalo honit gestapo, chtěl utéct do Československa, ale gestapáci ho chytli a málem umlátili k smrti, pak ho někde na hranicích nechali. Zachránila ho Anna, původně Češka ze Sudet, se kterou se oženil, a žili v republice. Winton si ho vybral, aby s Annou a synem odvezl české děti do Anglie.

Když gestapo přišlo na to, kdo je, Barazetti odejel do Polska, tam prohlásil, že ztratil pas, ale že je vnuk pana Le Monniera, rakousko-uherského ministra policie z Vídně, takže mu dali nový doklad. Vrátil se do Československa, kde ještě dále organizoval dětské transporty. Každou

noc spal jinde, vždycky u židovských rodin, jejichž děti měly odjet, až do 1. září 1939. Sám pak odjel do Anglie, kde sloužil v MI 19 do konce války.

To je až neuvěřitelné...

Je to opravdu dlouhý a neuvěřitelný příběh... Navíc mi ještě vykládal, že jeho otce vyučoval ve Vídni jako domácí učitel Tomáš Masaryk. Já tomu nevěřil, moje žena Marta ano. Ale když jsem pak četl Pojarovu knihu o Masarykovi a jeho vztahu k židovství, opravdu tam píše, že Masaryk během svých studií ve Vídni učil syna policejního ministra Le Monniera. Takže to tak asi bylo...

Stýkal jste se s ním ještě po jeho návštěvě v Izraeli?

Několik let poté, co dostal ocenění v Jad vašem, mi napsal z Londýna, že je v hrozném stavu, nemá peníze, banka mu vzala kreditní karty, zkrátka bída. Dozvěděl jsem se, že dluží bance 25 tisíc liber. Nejprve jsme mu s Martou poslali pět tisíc liber, což byla tehdy spousta peněz. Pak jsem se vydal do Londýna a šel do té banky, Barclays Bank, a i když jsem té historice s Le Monierrem tehdy tak úplně nevěřil, řekl jsem tomu úředníkovi: „Poslouchejte, ten pan Barazetti, který vám dluží ještě 20 tisíc liber, je

„Trochu dlouhá odpověď na vaši otázku, co?“ Foto Pavlína Schultz, 2016.

z rodiny Le Monnierů, ve které učil budoucí prezident Československa Tomáš Masaryk. Já vám zaručuju, že pan Barazetti o svém životě a Masarykovi napíše knihu, dá vám na ni práva a příjem z té knihy pokryje jeho dluh.“

Souhlasili?

Ano! Dostali jsme smlouvu, která byla mezi mnou, Billem Barazettim a bankou, že banka dostane práva na jeho knihu a tak dále. Když v roce 2000 ze-

mřel, jel jsem zase do Londýna, abych se s ním rozloučil jménem těch, které zachránil. Setkal jsem se s jeho dětmi a poprosil je, aby mezi Barazettiho věcmi zkusili najít v jeho pokoji rukopis knihy. Nenašli nic, jen nějaké mokré papíry, protože do ložnice zatékalo. Z banky pak ještě poslali soukromého detektiva, aby vše prověřil, šlo o hodně peněz. Ale zachovali se výborně a dluh odepsali, nechtěli ho snad ani po dětech.

Když mě kontaktoval, že má s ženou a dětmi bídu (měl hodně nemocného syna), udělal jsem ještě jednu věc: rozeslali jsme dopisy po celém světě a udělali jsme na něj sbírku, do které přispěli i lidé, kterým nijak nepomohl, ale zaujalo je to. A každý měsíc jsme mu posílali 500 liber. Když zemřel, tak jsme jeho ženě posílali ještě 250 liber až do její smrti.

O něm a vlastně ani o dalších Wintonových spolupracovnících se u nás moc neví...

Neví, a za to je zodpovědný režisér Matěj Mináč. Já viděl ten jeho film a on se tam skutečně nezmiňuje o Barazettim, tedy člověku, který toho tolik udělal. Matějovi jsem to řekl a on mi odpověděl, že je filmař a že podle něj může mít každý film jen jednoho hrdinu. Slíbil mi sice, že

v dalším filmu uvede do děje i Billa Barazettiho a další, ale nedodržel to. Není pochyb o tom, že tu největší práci, kterou začal Winton a za to mu patří vděk, odvedli jeho spolupracovníci poté, co on odjel z Prahy. Celý tenhle příběh by si zasloužil ještě jedno zpracování, aby tam

byli i ti ostatní, stálo by to za to. Já o nich mluvím, hlavně o Billu Barazettim, kde můžu, na všech setkáních.

Vy se teď snažte o to, aby byl postaven pomník rodičům dětí, které odjely.

Ano. Podle mě jsou právě oni ti největší hrdinové. Dokázali poslat své děti, a nejmladším byly tři roky, nejstarším tak 16, do cizí země, k cizím lidem, bez znalosti řeči, bez jakéhokoli spojení.

(pokračování na str. 12)

HLAVNÍ JE HEBREJŠTINA (A POČÍTAČE)

Jak se učí ortodoxní mládež či arabské kadeřnice

V rámci konference židovských médií v prosinci 2016 v Jeruzalémě (viz minulé číslo *Rch*) měli účastníci možnost podívat se i do „terénu“. Nabízela se místa, která souvisejí s problémy země, ale jsou ještě něčím unikátní, a hlavně nepostrádají řešení. Nejinak tomu bylo i při naší cestě do náboženského učitelského institutu Beth Jacob v Jeruzalémě, zapadajícího do konferenčního bloku věnovaného izraelské společnosti či lépe řečeno propastem mezi ortodoxními a sekulárními Židy a mezi Izraelci a Palestinci. Navštívili jsme též učiliště pro arabskou mládež ve východním Jeruzalémě a rekvalifikační středisko tamtéž. Jakkoli nám byly předvedeny úzké a svým způsobem elitní výše světa charedim a východojeruzalémských Arabů, ukazovaly, že integrace je v příhodných podmínkách a díky lidské ochotě překračovat bariéry možná.

BETH JACOB

Tato soukromá střední pedagogická škola pro ortodoxní dívky byla v Jeruzalémě založena již roku 1939 a časem se stala prestižní institucí, kombinující náboženskou, sekulární a pedagogickou výuku. Před třiceti lety bylo navíc založeno zdejší oddělení pro speciální vzdělávání, které se rozrostlo tak, že vzniklo samostatné středisko pro inkluzivní výuku Telem Inclusion Center.

V současné době studuje v institutu 3000 dívek ve věku od 14 do 20 let, v Telemu se učí zhruba 300 dívek. Dívky studují čtyři roky střední pedagogickou školu a následně mohou pokračovat ještě dva roky na učitelském semináři. Roční školné v institutu je 2000 dolarů.

Recept na zapojení handicapovaných žaček se rodil dlouho, takže to, co jsme mohli vidět my, je výsledek složité cesty pokusů a omylů. Zpočátku byly dívky s postižením (mluvíme o děvčatech s fyzickým či mentálním handicapem nebo se syndromem ASD) vyučovány společně s řádnými studentkami a úkoly zvládaly s využitím služeb asistentek nebo s pomocí zdravých děvčat. Nakonec se ředitelka, paní Ester Jakobovitsová, rozhodla pro jinou a, zdá se, účinnější cestu: dívky, které mají problémy, se učí jak společně s ostatními, ale též v samo-

statných třídách, v nichž je výuka způsobena jejich schopnostem.

BUDOUCÍ ŽIVITELKY

Kromě základní středoškolské výuky a pedagogických předmětů nabízí škola

Učí se náboženství, matematiku, angličtinu...

odborné kurzy zaměřené na praktické uplatnění. Je to například sekretářský kurz, kurz péče o malé děti, grafický design, počítačové dovednosti, ale také reflexologie a alternativní medicína a vyšívání (samozřejmě že vedené přes počítač). „I dívky s handicapem od nás mohou nastoupit do zaměstnání a zvládají to,“ říká pyšně učitelka Miriam.

Jednou týdně přicházejí do institutu žačky z nedaleké americké střední školy a společně se zdejšími nacvičují divadlo, tančí či cvičí. Při naší návštěvě právě na pódiu jedna americká studentka s vervou předváděla různé krokové a pohybové variace a ostatní ji napodobovaly – v páru byla vždy jedna místní (včetně handicapovaných) a jedna „přespolní“. „Na tohle se děvčata těší celý týden,“ říká paní ředitelka a nadšení malých slečen opravdu nevypadalo uměle nacvičené pro novinářskou delegaci.

Ty, které se kvůli handicapu (např. Downovu syndromu) učit prostě nemohou, čeká ryze praktická výuka a pro část

z nich i možnost zaměstnání přímo ve škole. V rozsáhlé suterénní kuchyni dívky připravují suroviny na vaření, balí svačiny, vyrábějí havdalové sáčky s drceným hřebíčkem, chystají balíčky pro občerstvení na společenských slavnostech.

Nakoukli jsme do jedné ze tříd, kde probíhala výuka počítačové grafiky – malé slečny s brýlemi a rovnátky zápasily s nejmodernějšími grafickými programy (včetně programu InDesign). „Proč sis vybrala tuhle školu?“ zeptali jsme se jedné studentky. „Abych se naučila účetnictví a hodně vydělávala,“ odpověděla dívka věcně. „A mohla žít manžela v jejívě a rodinu...“ dodala polohlasem žurnalistka. Řadu absolventek tento úkol v ortodoxní komunitě asi čeká, ale nevyjadávají, že by je to nějak trápilo, jsou – právem – pyšné na to, co dokážou.

I TÓRA VYBÍZÍ K PRÁCI...

Ale možná, že než se provdají, poměry mezi charedim se změní. O to alespoň usiluje nedaleká průkopnická instituce, a sice úřad pro nezaměstnané ultraortodoxní muže, Kivun Centre, podporovaný nadací Kemach Foundation. Zatímco nyní tvoří charedim zhruba 10 procent obyvatel Izraele, očekává se, že v roce 2059 to bude již 27 procent. Zhruba polo-

...a také účetnictví a počítačové programy (i pro vyšívání).

vina ultraortodoxních mužů kvůli náboženskému studiu nepracuje (vojenské služby jsou zproštěni všichni). Složitou situaci, která přispívá k nevráživosti vůči charedim, se izraelské úřady snaží řešit. Kivun Centre vzniklo roku 2014 (nejprve

v Jeruzalémě, a poté i na dalších místech v zemi) a jeho úkolem je mladíkům z ješiv (a tedy bez jakéhokoli sekulárního vzdělání) nabízet rekvalifikační kurzy i pomocné kurzy pro ty, kdo se rozhodli studovat profesionální obor, ale mají s učením problémy. Celý proces – kontaktní telefonát, první návštěva, pohovor, sestavení životopisu, nabídka kurzu (jedná se hlavně o kurzy angličtiny a počítačových dovedností), jeho absolvování a poté i nabídka možného zaměstnání – probíhá pod jednou střešou. Chodby centra zdobí rabínské výroky o tom, jak je práce důležitá: „Je vhodné spojovat studium Tóry s prací...“ atd. „Ti kluci mají vycvičené myšlení z Talmudu, učí se rychle,“ řekl nám Jechiel, místní instruktor. Během roku 2015 našlo díky Kivun Centre a jeho síti zaměstnavatelů práci 3000 mužů. Pracují třeba hodně v bankách, aby „byli vidět“ a sekulární Židé ocenili, že se snaží. Těm, kdo se rozhodnou k rekvalifi-

Hlavní je umět hebrejsky.

kaci, poskytuje stát na absolvování kurzu výhodné půjčky, ty nejvýhodnější získávají studenti zdravotnických škol.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE HEBREJŠTINA

Paralelou ke zmíněné židovské instituci je podobné učiliště a rekvalifikační středisko, která se nacházejí o několik kilometrů na východ. Škola se jmenuje Anwar College, funguje již jedenáct let a poskytuje vyšší vzdělání mladým Arabům a Arabům, žijícím ve východním Jeruzalémě. Navštěvují ji studenti ve věku 18–25 let, kteří se učí ve 23 kurzech od zdravotnického či účetnického až po kurz pro budoucí kadeřnice a kosmetičky. Doposud ji od roku 2006 absolvovalo 2500 lidí. I tato škola je soukromá, školné se pohybuje od 6000 do 10 000 šekelů, podle typu kurzu a získaného diplomu. Rekvalifikační kurzy (třeba pro

kadeřnice) pro nezaměstnané jsou bezplatné. Za klíčovou znalost je kromě odbornosti považován jazyk, tedy hebrejštiny, která se tu učí od alefbety a která se v normálních palestinských školách – jako jazyk „nepřítel“ – neučí. „Izrael nemá jednotné školství,“ podotkla k tomu naše průvodkyně. „Svůj učební plán mají náboženské školy, podle svého se učí i ve školách palestinských, takže většina palestinských dětí, pokud je rodiče nedají do nějaké speciální smíšené školy, se nenaučí hebrejsky. Dokonce i ti, kdo se dostanou na univerzitu na Západním břehu, se nenaučí jazyk dobře, a to je pak jejich hlavní handicap, když shánějí zaměstnání nebo chtějí podnikat.“

V nevelké učebně se právě učila skupinka skládající se většinou z děvčat, jedna přišla i k tabuli „na ukázkou“. Jednoduchou, ale plynou hebrejštinou vysvětlila, odkud pochází a proč se tu učí. Odměnil ji potlesk novinářů a chichotání spolužaček.

Jaké mají absolventi školy uplatnění? Snaží se získat práci hlavně v západním Jeruzalémě, ve službách, na poštách nebo i v bankách. Hůře získávají práci na Západním břehu, neboť jsou považováni za zrádce, kteří se podvolili izraelské výuce. V některých palestinských nemocnicích je předmět odmítají, ač mají potřebné zdravotnické vzdělání, a naopak palestinské ženy zakryté hidžábem nechtějí přijímat v izraelských institucích.

Anwar College spolupracuje s pracovním centrem MATI, které pomáhá nezaměstnaným Palestincům a Palestincům, a také s technologickým střediskem JEST, které poskytuje prostor mladým lidem, jimž chybí hlavně jazykové znalosti (hebrejštiny a angličtiny), ale mají určité vzdělání, nápady a chtějí začít s profesionální kariérou. „Izraelsko-palestinské podniky mají velkou budoucnost,“ tvrdil zdejší učitel Rana. „Izraelské firmy nesmějí do arabských zemí a Palestinci se nedostanou do Evropy ani Ameriky, takže společně by jejich majitelé mohli dobyt svět.“ S tímto optimistickým prohlášením jsme se rozloučili, a v tu chvíli nám dokonce ani nepřipadalo přehnané.

ALICE MARXOVÁ

Foto: Government Press Office

MICHEL FINGESTEN V MADRIDU

Pod titulem *Symbolismus v grafickém díle Michela Fingestena* se od 12. ledna do 7. dubna koná v madridském sídle Centra Sefarad-Israel rozsáhlá výstava tohoto grafika a malíře, rodáka z českého Slezska, který před druhou světovou válkou patřil k nejznámějším berlínským umělcům a koncem 20. let pobýval ve Španělsku, kde se nechal inspirovat tamní krajinou. Po nástupu nacistů chtěl Fingesten emigrovat do

Novoročenka na rok 1939, kolorovaný lept.

Prahy, nakonec však uprchl se svým synem do Milána, kde vytvořil pro své příznivce stovky grafických listů a zejména originálních exlibris (kterých vytvořil přes tisícovku). Nakonec byl i zde zatčen a od října 1940 vězněn v internačním táboře Civitella del Tronto v provincii Teramo a od listopadu 1941 v táboře Ferramonti di Tarsia v Kalábrii, kde vytvořil své poslední velmi působivé dřevoryty. Zemřel po úraze krátce po osvobození 8. října 1943.

Současná madridská výstava je patrně dosud největší expozicí tohoto dnes téměř zapomenutého umělce (včetně těch pražských). V pěti výstavních prostorách Centra Sefarad-Israel jsou vystaveny Fingestenovy rané práce, berlínské grafické cykly a ilustrace ke knihám expresionistických básníků, portréty přátel a současníků, početný cyklus obrazů z cesty po Španělsku a nakonec jeho novoročenky, exlibris a poslední kresby a grafiky z internačních táborů. Za podpory Českého centra v Madridu výstavu připravili galerista Jan Placák (Ztichlá klika) a kurátor Arno Pařík (ŽMP). Na zahájení, jehož se účastnila asi stovka místních příznivců, promluvil ředitel Českého centra Stanislav Škoda, dále velvyslankyně ČR a Polska a ředitelka Centra Sefarad-Israel Esther Bendahan Cohenová. Lze jen doufat, že Fingestenovo dílo se díky této výstavě stane známé odborníkům i širší veřejnosti i v jeho milovaném Španělsku. *ap, jk*

PŘEDMĚTY JAKO SVĚDCI

O osvětimském objektu na Bienále architektury v Benátkách

Jméno nizozemského historika architektury profesora Roberta Jana van Pelta není pro většinu čtenářů *Rech* asi nijak nové: znají ho jako spoluautora knihy *Osvětím* (česky ji roku 2006 vydalo nakl. Argo; rozhovor s autorem viz *Rech* 6/2006) a také jako klíčového svědka obhajoby v procesu D. Irving versus D. Lipstadvá a nakladatelství Penguin.

V krátkosti připomeňme, oč tenkrát šlo: popírač holokaustu, britský historik David Irving zažaloval roku 1996 u londýnského Nejvyššího soudu americkou historičku Deborah Lipstadvou za to, že ho ve své knize *Popírání holocaustu. Silící útok na pravdu a paměť* (č. 2001, 2006) označila za lháře a překrucovače historie. Vzhledem k tomu, že dle brit-

Sádrový reliéf osvětimského krematoria.

ského práva leží důkazní břemeno na obžalovaném, musela, jakkoli to znělo absurdně, Deborah Lipstadvá u soudu dokázat, že během druhé světové války nacisté prováděli „konečné řešení“, genocidu evropských Židů. Irving současně odmítl, aby jako svědci byli předvoláni dle něj „nespolehliví“ přeživší, a jejich přítomnost nakonec odmítla i sama Lipstadvá – bála se, aby je Irving (známý svými nevybíravými způsoby) neurážel.

DŮKAZY

Během ostře sledovaného procesu tedy sehráli zásadní úlohu profesionální historici, a z velké části přední znalec osvětimského vyhlazovacího systému Robert Jan van Pelt.

Pro soud připravil 750stránkovou zprávu, v níž shrnul forenzní závěry z architektonické dokumentace osvětimských krematorií. Jak pravil, „centrem snahy téměř všech popíračů holokaustu je Osvětím. Z praktického hlediska lze říct, že popírání holokaustu rovná se popírání Osvětí jako vy-

hlazovacího tábora navrženého s genocidním cílem.“

Jeho prvním úkolem bylo zpochybnit forenzní metody hlavního poradce popíračských historiků Freda Leuchtera a dále Irvingovy teze (mj. tvrzení, že žádný oficiální německý dokument explicitně neprohlašuje, že Osvětím fungovala jako vyhlazovací tábor), i obvyklou popíračskou manipulací s důkazy. To se van Peltovi podařilo. S použitím dochovaných technických výkresů osvětimských architektů, náčrtků, fotografií zbytků krematorií, které pořídili v lednu 1945 sovětské vojáci, leteckých snímků zachycujících mimo jiné průduchy ve střeše krematoria, kudy procházely pily pro válce, jimiž se vřazoval cyklon B (viz dále), dochovanými nálezy i záznamy svědectví přeživších přesvědčivě vysvětlil nacistickou vyhlazovací metodu. Jak známo, soud důkazy D. Lipstadvé a jejího týmu přijal a Irving při prohrál, čímž celé popíračské hnutí utrpělo zásadní (nicméně bohužel ne definitivní) porážku.

R. J. van Pelt materiál připravený k procesu zveřejnil v knize nazvané *The Case for Auschwitz. Evidence from the Irving Trial* (Argumenty pro Osvětím. Důkazy z procesu s Irvingem, 2002). Jeden výstisk se dostal do rukou Alejandra Araveny, slavného chilského architekta a uměleckého ředitele Bienále architektury v Benátkách roku 2016. Aravena poté van Peltovi nabídl, aby svou forenzní práci nějakým způsobem prezentoval na bienále – jako objekt poukazující na svědecký význam vražedné architektury. A tak se také stalo.

KOMORA/SÍŇ SVĚDECTVÍ

Výsledkem práce R. J. van Pelta a jeho týmu kolegů a studentů ze School of Architecture při University of Waterloo v kanadském Ontariu byl prostor zabírající 50 m² ohraničený konstrukcí, uvnitř

kteří se rozprostírala *Room of Evidence*, tedy Komora (s poukazem na vyhlazování) či Síň (s poukazem na soudní síň) svědectví. Uprostřed ní stály repliky tří klíčových důkazů z procesu v životní velikosti: 1) Pletivový dutý sloup plynové komory, jenž se skládal ze tří částí: vnější

Síň svědectví s plynotěsnými dveřmi a okénkem vpravo.

(„ochranné“), pevné vnitřní, která procházela otvorem ve střeše krematoria, a pohyblivé části uprostřed s kalíškem. Kalíšek naplnil lékař SS stojící na střeše krematoria cyklonem B a spustil ho do duté vnitřní části válce v komoře. V teple vytvořeném natlačenými lidmi se uvolnil z krystalů cyklonu B kyanid a pletivem pronikal do komory a zabíjel. 2) Plynotěsné dvoře plynové komory s kulatým okénkem, které bylo zevnitř chráněno pletivem, aby ho vězni nerozbili. Podle zachovaných plánů krematoria II se tyto dveře původně otevíraly dovnitř do márníce, ale když se prostor přeměnil na ply-

Síň svědectví se smrtícím pletivovým dutým sloupem vlevo.

novou komoru, musely se přehodit panty (jinak by se kvůli mrtvým tělům nedaly otevřít). I tato modifikace byla při procesu použita jako důkaz, stejně tak jako plynotěsné vybavení. 3) Kus zdi z krematoria V s plynotěsným poklopem a žebřík, po němž stoupali esesmani nesoucí plechovky s cyklonem B.

BÍLÁ

Všechny tyto předměty byly vytvořeny v odstínech bílé barvy. Kromě nich prostor zaplňovaly další exponáty – bílé odlitky dochovaných předmětů a sádrové reliéfy německých plánů, dopisů, zápisů z porad, fotografií, vězeňských kreseb a dalších dokumentů. Při převodu do sádrových reliéfů se dokumenty naskenovaly a digitálně vyčistily, poté se laserově vyryly do akrylové hmoty a z ní se vytvořily sádrové odlitky.

Bílá barva poukazovala na rozdíl mezi těmito objekty (které jsou současně památníky, stíny, stopami i soudními důkazy) a hrůznými originály (které by návštěvníka nejspíše odradily), mezi zprostředkovanou skutečností a temnou, reálnou minulostí. A dle slov Elly Gotzové, přeživší Dachau, „bílá nám snad také umožňuje nezašpinit se černou realitou zla, které expozice ukazuje“. V Komoře svědectví nenalezli návštěvníci žádné popisky, jež by je zahltily informacemi a svým způsobem rozptýlily. Neslyšeli žádné zvuky, ocitli se sami, beze slov, v bílém prostoru s objekty a exponáty. Mohli je vnímat zrakem, ale také se jich dotýkat, tápat jako slepci, ale o to intenzivněji cítit obrysy přízračné minulosti.

DO TEREZÍNA

V současné době začíná profesor van Pelt uvažovat, kde by měla být jeho svědecká síň umístěna, a jako první volba ho napadlo bývalé terezínské ghetto. Sám k tomu říká: „V letech 1942–1944 směřovaly do Osvětimi vlaky z mnoha zemí Evropy – z Drancy, Mechelenu, Westerborku, Berlína, Fossoli di Carpi, Soluně a samozřejmě z Terezína –, které přivázely Židy na smrt v plynových komorách. Všechny tyto tranzitní tábory sloužily jako kouřová clona, aby nacisté zakryli zrudnost Osvětimi. Terezín, odkud museli deportovaní psát veselé listy příbuzným a přátelům, byl v tomto ohledu stejný podvod jako Osvětim. Myslím, že by bylo vhodné, aby *Room of Evidence*, vytvořená jako důkaz pro stále příliš velké množství lidí, kteří odmítají přijmout pravdu, našla svůj stálý domov právě v Terezíně. Na místě, které vzniklo, aby se zatajila strašlivá existence plynových komor a krematorií.“ Těžko si pro Terezín představit zajímavější nabídku.

ALICE MARXOVÁ

Foto: FRED HUNSBERGER

STÍNY**K jedné fotografii z konce 20. let**

Následujícím textem připomínáme předválečného majitele kreslířské školy a aukční síně v Praze Moritze Müllera, jenž se narodil před 130 lety, 11. ledna 1887, a zahynul roku 1944 v Osvětimi. Roku 2000 uspořádala Galerie Ztichlá klika výstavu portrétů, které Müller vytvořil v terezínském ghettu (viz Rch 2/2000) a při té příležitosti vydala i malý katalog k výstavě, jehož součástí bylo i zamyšlení Ivana Wernische nad Müllerovou momentkou.

***

Amatérská momentka asi tak z konce 20., možná ze začátku 30. let: muž pohodlně usazený u stolku v koutě terasy žofínské zahradní restaurace se opírá předloktím levé ruky o zábradlí, druhou ruku položil dlaní dolů na ubrus. Nohu přes nohu, světlé boty, světlé kalhoty s puky, tmavší, patrně tvídové sako s jednou řadou knoflíků, kravata se sponou. Elegantní denní oblek do společnosti. V pozadí kaštiny – podle listů poznáme, že léto brzy skončí („*aber warum weinen, warum? die Bäume werden wieder bähen*“), slunce svítí, podle stínů je možno soudit, že by mohl být kolem čtvrté hodiny odpoledne.

Muži je přibližně čtyřicet let. Cerebrální typ. Vysoká čelní pleš, výrazná brada, knír, přimhouřené oči; je klidný, uvolněný, v obličejí má sebejistý, spokojený, mírně pobavený výraz. Bonviván? Bohém? Umělec života? Na obrázku je sám, my však tušíme, že pouze poněkud poodsedl stranou od bavícího se hloučku – jeho přátelé, kolegové (všichni mají co do činění s uměním) se jistě nacházejí nedaleko, hned za zády fotografa. Jako bychom slyšeli jejich hlasitý hovor a smích. Mluví se německy? Česky? Nejspíš tak i onak, jsme přece v Praze.

Muž k nim pohlíží, a přitom se dívá sem, k nám. Z veliké dálky, přes propast, která se pro něj teprve otevře, se dívá...

Akademický malíř, člen Spolku výtvarných umělců, profesor kreslení Mo-

ritz Müller. Je majitelem dobře zavedeného uměleckého aukčního salonu. Jeho situace je utěšená a stále utěšenější, jeho postavení nezviklatelné, společenské renomé stoupá. A jak by mohl tušit, že před sebou má už jen deset, nanejvýš patnáct let života? Nemůže vědět, že čas vyměřený celému jeho světu je tak krátký. Každá idyla se přece zdá být vážná. V staropražské písničce, která se večer co večer omílá v putykách, se praví: „*Die Welt ist so schön, sie wird nie vergeh'n*“, a je to míněno vážně.

Ale dost možná, že ta odrhovačka nelže, ale sděluje velikou moudrost, že zážitek dobré chvíle nelze z lidského mozku

jen tak vymazat – naděje a vzpomínky se navzájem posilují, půvab je umocňován steskem –, nahlíženy z předpekli se někdejší idylky stanou ještě idyličtějšími. Možná, že teprve v terezínském koncentračním táboře, mezi nemocnými, umírajícími a mrtvými starci ve špině ženijních kasáren a mezi mentálně postiženými nebožáky v Kavalíru, si Moritz Müller uvědomí, jak bohaté, zajímavé a krásné bylo všechno to, co až dosud prožil, jak krásný byl kdysi svět. Jak neskutečně krásný! Rozpomene se také na jedno z mnoha odpolední koncertem jednoho z řady let? Prohlížíme si starou fotografii – jsou na ní dávné stíny, cosi, co už je pryč.

IVAN WERNISCH

„KDYBYCH SI PSAL DENÍK...“

(dokončení rozhovoru ze str. 7)

Neznali rodiny, kam jejich děti půjdou, neměli adresy, nic. Víím, že to lze rozumově vysvětlit, ale přesto. Moje dcera nejdříve připravila drahý návrh pomníku pro Wilsonovo nádraží: napravo u vchodu měl být reliéf s rodiči, jak mávají dětem, nalevo část vagonu s obrazy dětí v oknech. Nakonec lady Milena Baines vybrala lacinější řešení, dveře z toho vlaku s oknem – z jedné strany okna budou malé dětské ruce a z druhé strany ruce rodičů. Snad bude možné udělat i kopie a postavit to na všechna nádraží v Evropě, odkud ty děti pocházely.

Když o tom mluvíme, ví se přesně, kdo organizoval ty další dětské transporty, které zachránily německé židovské děti?

Já osobně jsem to nevěděl, až nedávno mi přinesl jeden známý knihu a film o „německém Wintonovi“. Jmenoval se Wilfrid Israel, byl to Žid, jako Nicholas Winton, ale na rozdíl od něj o tom věděl. On totiž pocházel velmi slavné anglo-německé rodiny, jeho rodiče vlastnili ohromný, ale opravdu obrovský obchodní dům Kaufhaus v Berlíně. Wilfrid pomáhal Židům už od 30. let, dostával je z koncentráků, platil jim cestu z Německa do bezpečí a po křišťálové noci zorganizoval dětský transport, kterým odjelo 10 tisíc německých židovských dětí. Zařídil to tak, že šel za britskými vládními úředníky a svým vlivem vymohl, že děti směly přijet i bez víza. V Berlíně mu pak s organizací tohoto transportu pomáhali kvakeri. Byl to zajímavý člověk, přátelil se s Martinem Buberem a Chaimem Weizmannem, a taky je zajímavé, že v Izraeli, v kibucu haZorea má muzeum, ve kterém je umístěna jeho sbírka asijského umění. On ten kibuc měl moc rád, znal místní lidi, a dokonce si tam chtěl jednou opatřit domek a být tam pohřbený. Což se nepovedlo, protože když roku 1943 letěl letadlem z Lisabonu do Londýna, sestřelili ho Němci. Anglická spisovatelka Naomi Shepherdová o něm napsala knihu.

Po válce jste se vrátil do Brna a pak se přihlásil do pilotního kurzu v Olomouci. Vy jste všichni věděli, že piloti se cvičí pro boje v Izraeli?

Jistě! Byl to tajný výcvik dobrovolníků z Čech a izraelských civilních pilotů, a všichni, kdo tam byli, věděli, že se cvičí pro válku za Izrael proti Arabům,

i když ta ještě nevypukla, předpokládali, že bude. Věděli to i naši velitelé.

Byli velitelé vašeho výcviku v Olomouci poté zpětně nějak v 50. letech perzekvováni?

Myslím, že ne. Nebo alespoň ne za ten výcvik, který se děl ještě v souladu s oficiální proizraelskou linií. Víím jen o štábním kapitánu Ocelkovi, ovšem toho perzekvovali za to, že bojoval na Západě, v RAF.

V Izraeli jste už u letadel zůstal.

Mě letadla vždycky strašně zajímala. Když jsem v Izraeli dokončil službu u letectva, dostal jsem stipendium, abych studoval na leteckého inženýra v Londýně. A tak jsem odjel do Anglie s manželkou Martou, která byla vycvičená u autoroty spolu s 1750 českými dobrovolníky ve Velké Střelné, a přestože už jsme byli svoji, dorazila s brigádou do Izraele v roce 1948 přede mnou. Obě moje dcery sloužily u letectva, mladší Orit dokonce absolvovala školu civilních pilotů v Americe.

Jak na vás tehdy, v 50. letech v Anglii hleděli? Nebyla v nich nějaká antipatie za to, že Židé odmítli britský mandát?

Víte, že ne? Spíš si uvědomili, že jsme dokázali ve válce o nezávislost zvítězit proti přesile. Respektovali nás jako dobré bojovníky.

Ke konci studií, někdy roku 1958, jsem se přihlásil do soutěže s vynálezem, který měl umožnit, aby se letadla dostala z vývrtky. Předtím se mi v Izraeli stalo, že jednomu mému žákovi se nepodařilo vyjít z vývrtky a zabil se. Tehdy se k zastavení otáčení používal padák, ne pro pilota, ale pro celé letadlo. Já jsem vymyslel a pak jsem i patentoval raketopřístroj, který moderním stíhačkám umožňuje dostat se z vývrtky. Koupila to americká NASA a dodnes se to používá ve vesmírném provozu, hlavně při řízení sklonu kabiny při návratu na zem.

Pak jsem se zúčastnil stavby a testování letadel pro izraelské letectvo. Jednoho krásného dne na počátku 60. let za mnou přišel Peter Taussig, česky mluvící Rakušan, že napsal knihu o tom, jaký bude vývoj velkých letadel. Tehdy se plánoval obří Boeing 747 se 450 pasažéry, a nastala otázka, jak bude tenhle mohutný stroj působit na letištní provoz. Psal tam, co všechno musejí letecké společnosti zařadit, než tato letadla nasadí, a bylo toho hodně. Mě

to ohromně zaujalo a roku 1964 jsem založil svou firmu se specializací na projektování letišť. Současně jsme s několika lidmi z firmy absolvovali kurz u francouzského architekta Vicariota v Paříži, a tak jsme se pustili do projektování moderních letišť.

Kde všude jste plánovali?

Jedno z prvních velkých zadání bylo letiště v Los Angeles, jak by fungovalo, pokud by v jeho blízkosti vybuchla atomová puma a z letiště by se evakuovali obyvatelé z losangeleské oblasti. Bylo to v době studené války, kdy se neustále mluvilo o nukleárním útoku. My jsme vymysleli projekt, v němž byl celý terminál pod zemí. Všechna letadla se po přistání výtahy svezla pod zem, tam je umyli a mohli do nich nastoupit lidi. Tohle letiště se nakonec nerealizovalo.

Později jsme plánovali mezinárodní letiště v Paraguai a letiště na moři v Panamě. Totiž letiště na moři, na ostrově, poloostrově nebo umělém ostrově se dnes už považuje za mnohem bezpečnější než kdekoli ve vnitrozemí blízko měst. Ostrov na mezinárodní letiště jsme naplánovali naproti břehu severně od Tel Avivu v roce 1972. Stavbu zastavila jomkipurová válka v roce 1973. Teď se mluví o pokračování.

Jak jste spokojený s telavivským letišťem?

Hodně jsem ho kritizoval. Oni ho modernizovali pro návštěvu papeže roku 2000, ale plány na přestavbu převzali od Američanů, jako bychom si v Izraeli neuměli s tímhle poradit! Jsou tam tři dráhy do trojúhelníka, což už se ve světě nedělá, dráhy bývají paralelní. Máme krásný terminál, ale je kulatý. Letadla se stavějí hvězdicově kolem, a velká letadla se tam nevejdou a cestující musí ujet nějakých 500 metrů, než se k letadlu dostanou. Ale je to krásné letiště, a přestože nevyhovuje letadlům, protože není lineární, tak organizace, která je s tolika lidmi, různými národy a s tak přísnými bezpečnostními opatřeními nesmírně náročná, funguje skvěle.

Pane Marome, hodně lidí má teď má strach z budoucnosti, mají pocit, že světu už vůbec nerozumějí. Co na to se svými životními zkušenostmi říkáte?

Chápu, proč se lidi bojí budoucnosti, ale minulost už se nevrátí. Nejistota, co bude, je strašlivá a vývoj, kterému nerozumíme, naši nejistotu jen posiluje. Já osobně ale věřím, že život bude stále lepší a lepší...

ALICE MARXOVÁ

DIMITRIJ SLONIM

(4. 8. 1925–3. 1. 2017)

Nekrology, které se objevily po úmrtí významného virologa a imunologa Doc. MUDr. *Dimitrije Slonima* 3. ledna letošního roku, se celkem logicky věnovaly především jeho odborné vědecké činnosti a výsledkům, kterých v ní dosáhl. Konstatují, že byl jedním ze zakladatelů české virologie, který vybudoval Výzkumný ústav imunologický, později přejmenovaný na Ústav sér a očkovacích látek. Během třiceti let, po která pak tuto instituci řídil, se zde podařilo vyvinout řadu účinných očkovacích látek a diagnostických preparátů, mezi nimi například vakcíny, díky nimž byla u nás zcela vymýcena dětská obrna, významně potlačeny spalničky, neštovice a další choroby. Na začátku 50. let se při výzkumu viru klíšťové encefalitidy stal obětí laboratorní nákazy. Po těžké nemoci mu zůstaly následky – obrna pravé ruky a trvalé poškození sluchu. To ho však od další výzkumné práce neodradilo. „Byl jsem rád, že jsem se uzdravil,“ říká v jednom z rozhovorů, „tím spíš, že jsem se v nemocnici seznámil s milou a šikovnou ošetřující sestrou, která je od té doby mou manželkou.“

Jako vědec byl respektovanou osobností i v zahraničí a dlouhodobě spolupracoval se Světovou zdravotnickou organizací. K tomu jistě ještě mnohé dodají hlasy z odborných kruhů a tady, kromě všeobecného vyjádření obdivu a vděčnosti, nemám jako laik mnoho co dodat. Ale mohu se snad pokusit navázat tam, kde se tí, kdo o něm při této smutné příležitosti píše, shodně zmiňují o Dimitriji Slonimovi jako o čestném, laskavém, vtipném a po všech stránkách zajímavém a originálním člověku, se kterým bylo radost se znát a stýkat.

Seznámil jsem se s panem Slonimem někdy krátce po roce 2000. Tehdy navštívil několikrát naši redakci a s kolegou Tomášem Pěkným, autorem *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, konzultoval některé pasáže ze své knížky *K historii Židů v jihočeské Blatné a okolí*, na které tehdy pracoval a která vyšla v roce 2003. Doopravdy jsme se sblížili a stali dobrými přáteli o něco později, a to zejména díky takřka pravidelným odpovědným čtvrtěčným setkáním ve Ztichlé klice, která nám poskytovala útulek, kávu i víno a také možnost otevřít jaké-

koli téma a debatovat o něm. Že to bylo právě prostředí antikvariátu a galerie není náhoda. Dimitrij, Míťa, nebo jak mu někteří přes jeho tichý nesouhlas říkali Mark, byl v tomto prostředí známou a respektovanou postavou už léta. Jako znalec malířství a grafiky, zejména české proveniencí 19. století, jako sběratel

Dimitrij Slonim, září 2016. Foto jd.

a v neposlední řadě i jako autor knihy *Josef Navrátil. Repetitorium historie života a díla*.

Měl rád Blatnou, ve které u svých prarodičů vyrostl, kde přežil válku a kam se často vracel. V knize *Jak jsem přišel do Blatné* se mu podařilo vytvořit na motivy vzpomínek svého děda živé, zajímavé a v nejlepším slova smyslu i zábavné panoráma jihočeského městečka a jeho obyvatel na konci 19. a v první polovině 20. století. Jeden za druhým tu defilují ševci, krejčí, hokynáři, hostinští, šlechtici, starostové, doktoři a hasiči, Češi, Židé i Němci, všichni, kdo po svých životech, prožitých v Blatné zanechali stopu něčeho rázovitého, původního a zajímavého.

Také v práci *K historii Židů v jihočeské Blatné a okolí* přistupuje k látce podobným způsobem, ovšem s tím rozdílem, že na příběhy živých navazuje téměř bezzbytky i jejich tragický konec. Sám k tomu říká: „Psal jsem to až v penzi, konečně jsem si našel čas, byla to nesnadná práce, trvala tři roky. Cítil jsem se k tomuto úkolu zavázán od začátku války, když lidé byli mučeni a zabijeni jen proto, že se narodili jako Židé, že šly na smrt i děti, které nevěděly, o co jde. Tak jako já jsem coby kluk nevěděl, že můj táta je

Žid a ještě k tomu Rus a emigrant. Kdyby se byl za války prozradil jeho původ, kdo ví, co by se mnou bylo. K napsání knihy mě tedy vedlo také vědomí sounáležitosti, osobní vztahy k mnohým z těch zabitých, o nichž v knize mluvím, i povinnost zachovat o této nelidské hrůze dokument, byť jenom krajový.“

Spisovatel byl dobrý, ba výborný, s mimořádným citem pro jazyk, příběh a situaci. My, kteří jsme mu mohli být občas nablízku, jsme si navíc z jeho vyprávění, polemik, vtipu, pohotové improvizace, názorné gestikulace (a někdy i zpěvu) odnášeli a utvrzovali poznání, jak základně důležité je vědět, co život přináší a obsahuje a současně (a někdy i přesto) ho mít rád.

Je těžké smířit se s tím, že na tomto světě, kde pobýval devadesát jedna let, se s Dimitrijem Slonimem už nesetkáme. Dovolím si tu na jeho památku otisknout text *Slonimova třída*, který jsem mu kdysi věnoval a který ho, myslím, potěšil i pobavil. JIŘÍ DANIČEK

*Tehi nišmato crura bicror hachajim.
Kěž je jeho duše pojata do svazku života.*

Amen.

* * *

Slonimova třída

*Slonimova třída
se rozprostírá a vede
a v kiosku tam nabízejí
a prodávají noviny a novinky*

*Lékař tudy chvátá
rabín vykračuje
pacient jede*

*Na nedalekých lukách
Slonimovi vnuci
pouštějí draky*

*Mají jen jednoho
a tak se nad Slonimovou třídou
vznáší jen jeden*

*Jaké štěstí nás to potkalo
řikají si chodci
když mávají drakovi
nad Slonimovou třídou*

*A přitom je Slonimova třída
jen pár kroků odtud
nepřiliš daleko
od Zamenhofova bulváru*

DOPISY JAKO DOTEKY

Korespondence Vladimira Nabokova s manželkou Věrou

Když pan Dimitrij Slonim před lety poskytl rozhovor *Rch* (2/2013), hodně v něm vzpomínal na svého otce, Marka Lvoviče Slonima, liberálního politika, literárního vědce a překladatele, jenž se narodil v Nižním Novgorodu a jehož rodina pocházela původně z města Slonimu (v Bělorusku). „Musím ještě dodat, že rodina mého otce patřila k liberální větvi rodu Slonimů, na rozdíl od ortodoxní větve, ‚chasiské dynastie‘,“ vysvětlil tehdy. Mark Lvovič odešel po bolševické revoluci a občanské válce do emigrace – a jeho první kroky, stejně jako kroky mnoha jeho krajanů, vedly do Prahy, kde začal pracovat v redakci časopisu *Volja Rossiji*. Při povídání pak D. Slonim zmínil i svou vzdálenou sestřenicí – Věru Slonimovou, „tu Věru“, která se provdala za slavného spisovatele Vladimira Nabokova.

Věra Jevsejevna Slonimová se narodila roku 1902 v Petrohradě a po bolševické revoluci se s rodiči a sestrou usadila v Berlíně, její otec Jevsej zde spoluzaložil nakladatelství s názvem Orbis. Právě zde se také seznámila s Vladimírem Nabokovem, synem z významné ruské šlechtické a politicky angažované rodiny (jeho otec byl členem Prozatímní vlády) a v emigrantských kruzích již uznávaným autorem. Tehdy psal pod pseudonymem Vladimir Sirin (viz dále). Na jaře roku 1925 se vzali. Fakt, že si šlechtický syn vzal ruskou Židovku, nebyl tehdy vůbec běžný, ale s tím si Nabokov hlavu nelámal (ovšem v jednom z dopisů mluví o „dravých klevetách“ svých berlínských přátel...). Ostatně jeho otec Vladimír Dimitrijevič patřil k velkým kritikům antisemitismu a zemřel tak, že ho roku 1922 v Berlíně při obraně přítele, liberálního politika Miljukova, zabila kulka ze zbraně známého propagátora *Protokolů sionských mudrců*, monarchisty Šabelského-Borka.

Manželství Věry Slonimové a Vladimira Nabokova trvalo až do jeho smrti roku 1977 a bylo neobyčejně šťastné. Věra byla autorovou životní láskou, která s ním v exilu sdílela těžké začátky a poté slávu, již si v USA svými romány a povídkami vydobyl. Byla jeho první čtenářkou, redaktorkou, sekretářkou a pomocnicí – a prý dokonce osobní strážkyní a řidičkou. Aby mohl bez úhony lovit

motýly (což byla jeho velká vášeň) i v nebezpečných oblastech amerického Severozápadu, pořídila si zbraň. Zemřela roku 1991. Jediný potomek Nabokovových, syn Dmitrij, zemřel roku 2012.

Své dopisy Věře psal Nabokov rusky, ale souborně vyšly poprvé poměrně nedávno v anglickém překladu. K vydání tuto téměř 800stránkovou knihu s bohatým poznámkovým aparátem připravili Nabokovův redaktor a životopisec Bri-

Věra Slonimová a Vladimír Nabokov v Berlíně, 1924.

an Boyd a rusistka Olga Voroninová (nakladatelství Alfred A. Knopf, New York 2015); Věřiny dopisy manželovi se bohužel nezachovaly. Pro čtenáře *Rch* jsme vybrali listy, které psal VN své milé z Prahy a Dobřichovic, kam jezdil ve 20. letech za svou matkou Elenou, zatímco Věra Slonimová zůstávala v Berlíně.

(Dopisy jsou uvedeny ve zkrácené podobě.)

* * *

30–XII–23

Praha třída Svornosti 37, Smíchov

Štěstí moje drahé,

Jak kouzelná, krásná, milá jsi byla na tom uspěchaném nádraží... Neměl jsem ani čas Ti něco říct, mé štěstí. Ale viděl jsem Tě oknem vagonu, a když jsem tě pozoroval, jak tam stojíš v těch šedých botkách – jednu jsem viděl z profilu, druhou *en trois quarts* – a tiskneš si kožich lokty k bokům, ruce hluboko v rukávech a za tebou prosvítalo žluté světlo

nádražní výlohy, z nějakého důvodu jsem si přesně tehdy uvědomil, jak moc Tě mám rád – a pak ses tak hezky usmála, když se vlak dal do pohybu. Ale abys věděla, cesta byla úplně a výjimečně ohavná. Věci jsme měli rozházené po celém vlaku, a až na hranici jsme museli postávat v průvanu. Tolik jsem Ti chtěl ukázat legrační namrzlý sníh, který se jako zrna stříbrné kukuřice nabalil na vnitřní strany těch, však víš, kožených spojnic mezi vagony. Líbilo by se Ti to.

Představ si tři malé místnosti: nábytek, prkenný stůl, tučet židlí s ukrytými třískami, sedm postelí – jen ze dřeva, bez matrací, s prkny napříč – a jeden omylem zakoupený gauč. To je všechno. Přes prkynka je natažená tenká matrace – ale stejně skrz ni cítíš dřevěná žebra, takže ráno vstáváš celý bolavý... a v gauči se zabydly štěnice. Po terpentýnové zteti téměř zmizely, ale dnes se znovu objevily na stropě, odkud v noci jako skřivani slétnou na spáče – tedy na Kirilla a na mě. Pověděl jsem mu, že dvanáct štěnic stačí na to, aby zabily člověka, ale když jsem si vzpomněl, jak kouzelně říkáš: „Ale on je ještě malý“, vzal jsem svá slova zpět. Přidej k tomu šílenou zimu v pokojích a dvoje kachlová kamna, která nejsou ochotná dělit se o teplo (což by pro ně samozřejmě bylo nepřijemné), a máš celý obrázek toho, jak tu žijeme. Bez peněz, bez vidliček, takže musíme přežívat na obložených chlebech. Jakmile to bude možné, odvezu matku zpátky do Berlína, kam pojedou 5. dubna – tedy za 85 dní (spočítala jsi to?). Z Prahy jsem ještě nic neviděl – a obecně se těžko snášíme.

Poslyš: jakmile budu moci, zavolám ti z jediného telefonu, který mám ve městě k máni: v Kramářově vile. Zkusím to 23. (podle starého kalendáře), v sedm hodin.

Mám Tě tolik rád.

V

31–XII–23, Praha

(...)

V Praze jsem zatím postřehl toto: spoustu tažných koní a v obchodech nápisy, psané tak, jako když se chce Francouz předvést a vloží do románu ruská slova – a předvede svou negramotnost. Je tu také široká řeka – a je zamrzlá. Tu a tam led vyčistili pro bruslení. Na každém tomhle ledovém náměstíčku bruslí jeden kluk a každou minutu spadne. Po-flakující se kolemjdoucí pozorují bruslaře z mohutného starého mostu, po kterém v řadě za sebou tahají koně vozy.

Na jednom konci mostu stojí tlustých v uniformě a každý chodec mu musí dát měďák za to, že smí přejít na druhou stranu. Tohle clo je staré, feudální. Tramvaje jsou maličké, rezavě červené, a uvnitř visí na háčích poslední vydání časopisů – aby si je lidé mohli přečíst. Velkoměsto? *V.*

8–I–24

Právě jsem se vrátil z večírku u Kramářů. Musím Ti doslova vypsát rozhovor, který se tam odehrál.

Dáma (postarší): Jakpak se vám líbí Praha? (Následuje několik řádků o krásách Prahy. Přeskočím je. Pak:) Chodíte zde do gymnázia?

Já: ???

Dáma: Ach, promiňte – máte tak mladinký obličej... Takže asi studujete. Jaký obor?

Já (nasadím melancholický úsměv): Univerzitu jsem dokončil před dvěma lety. Studoval jsem přírodovědu a literaturu.

Dáma (vyvedená z míry): Hmmm... tak pracujete?

Já: Když mi přeje Múza.

Dáma (ožije): Tak vy jste básník. A píšete už dlouho? Povězte, četl jste Aldanovu – je zábavný, že? Knihy jsou nám v těch těžkých dobách velkou pomocí. Člověk sáhne třeba po Vološinovi nebo Sirinovi – a hned je mu veseleji. Jen kdyby knihy nebyly tak drahé...

Já: Nesmírně drahé. (A inkognito se skromně vytrácím.)

Není to zábavný rozhovůrek? Ocitoval jsem Ti ho přesně slovo od slova.

Mé štěstí, zítra to bude přesně rok, co jsem zrušil zasnoubení. Jestli toho lituji? Ne. Muselo se to stát, abych se mohl setkat s tebou. Po *Panu Mornovi* napíšu druhé – poslední jednání hry *Skitalcy*. Najednou na to mám chuť. A teď zhasnu svíčku a půjdu do postele. Ne, ještě si budu chvíli číst. Miluji Tě, má milovaná. Piš mi častěji, jinak to tu nevydržím. A čekej mě sedmnáctého na nádraží.

V.

12–I–24, Půlnoc

(...)

Včera dorazil náš nábytek. Zdá se, že to vzal oklikou (Hamburk–Amerika–Singapur–Konstantinopol), což vysvětluje, proč mu to trvalo tak dlouho. Byt se tím trochu rozveselil, tj. předtím jsme měli v každém (maličkém) pokoji jednu židli, teď jich je celý regiment, takže to při-

pomíná místnost, kde se dětem promítalo domácí kino. (Navlhle plátno a dlouhatánské vysvětlování ke každému obrázku: jako dítě jsem to nesnášel.)

Navštívil mě Kadašev-Amfiteatrov a vyprávěl mi o slavných tiskových chybách. Jedny venkovské noviny otiskly místo blahoslavená Panna – blahostavěná Panna. Úřady by si toho určitě nevšimly, ale noviny se druhý den omluvily za chybu – a okamžitě je zakázaly. A Němrovič-Dančenko se utkal s časopisem *Spolochi*, protože v jedné jeho povídce, v nejdramatičtějších okamžiku byl překlep: místo „Beppo, podej mi pušku!“ jen poklidně „Beppo, podej mi tužku“. I to se někdy stává. (...)

17–VII–24 Dobřichovice

Nejenže na Tebe myslím, já Tebou žiju, má lásko, mé štěstí... Už čekám na Tvůj dopis, i když vím, že přijde později, protože mi ho budou muset přeposlat z Prahy. Bydlíme s matkou v krásném hotelu, kde je tak draho, že sdílíme stejný – ale velikánský – pokoj. Z okna je vidět do daleka: řady topolů u řeky, obdělávaná pole za nimi – zelené, tyrkysové a šedavě hnědé čtverce – a ještě dál kopce s lesy, v nichž je radost se procházet: voní houbami a rostou v nich vlhké lesní maliny. Lidí je málo: všechno postarší páry z Prahy, které připomínají pomalé bezhlasé sloupy. Žádní Rusové – pro ně je tu moc draho – jen v blízké vesnici, v údolí, kde svítí červené střechy malé vesničky, bydlí Čirikovovi a Cvětajevová. (...)

Tu a tam se tu v zahradách vyskytují ohavní hlinění čápi a trpaslíci – zřejmě německého původu. Terasy, fontány, obědváme a večeríme venku.

Malý úkol: mohla bys přepsat básně *Modlitba* (tu velikonoční) a *Řeky*? První pošli do *Rulu* a tu druhou též do *Rulu*. A bez překlepů, miláčku. Mohla bys to udělat? A napiš mi také, jestli něco otiskli v *Sevodni*. (...)

V.

24–VIII–24, Praha

Má lásko,

Tvé dopisy – zatím čtyři – jsou prostě úžasné, téměř doteky, a to je nejvíc, co může člověk o dopisu říct. Zbožňuji Tě.

Včera jsme se s matkou vrátili do Prahy z venkova, kde bylo po celou dobu slunečno a svěže, a podél cest, na kmelech bříz a dubů a někdy i na kamenech byly natřené barevné proužky, které jako vlaječky ukazovaly směr do té či oné

vesnice. Všiml jsem si také, že venkovské dávají svým peršeronům na uši červené klapky a jsou krutí k husám. Těch mají spoustu: škubají jim zaživa peří z hrudi, takže chudinky ptáci pak našlapují jako *décolleté*. Hodně jsme se vídali s Čirikovovými (mají dvě okouzující dcery a syna, který běhal za mou mladší sestrou), a se starým pánem jsme vymýšleli možný vývoj a snažili jsme si představit, jak budou naše „obrázky“ vypadat v těch řížských novinách. Večer před odjezdem nám Ředitelství západních a východních nebes uspořádalo nehorázně nádherný západ slunce. Nahoře byla obloha tmavě modrá, a na západě se rozprostíralo ohromné mračno ve tvaru světle fialového křídla, které do široka roztahovalo oranžové žebroví. Řeka byla růžová, jako by někdo nalil do vody portské – a podél ní uháněl rychlík z Prahy do Paříže. A přímo na obzoru, pod tím fialovým mrakem s oranžovým lemem vespod svítil pás nebe jako světlezelený tyrkys a v něm se rozpijely ohnivé ostrůvky. Celé mi to připomínalo Vrubela, Bibli, ptáka Alkonosta. (...)

Včera večer jsem se začel do otcových poznámek, deníků a dopisů matce z vězení Kresty, kde po Vyborské výzvě strávil tři měsíce. Živě se mi vybavil jeho návrat, jak ve všech vesnicích po cestě z nádraží k našemu domu postavili slavo-brány ze sosen a květin – a jak jeho kočár obklopili vesničané, nesoucí chléb a sůl – a jak jsem vyběhl na cestu, aby ho uvítal – letěl jsem a rozčilením plakal. A matka měla široký světlý klobouk a pak za týden odjeli s otcem do Itálie.

Brzy se setkáme, mé štěstí. Myslím, že už se od sebe takhle neodloučíme.

(...) Odjedme z Berlína, lásko. Je to nešťastné a smolné město. Že jsem se s Tebou seznámil právě tam, je neuvěřitelný omyl ze strany osudu, který mě nijak nešetří. S hrůzou myslím na to, jak se budeme muset znovu ukrývat před lidmi, které znám – a trápí mě, že nastane nevyhnutelné – a mi draží přátelé se vytasí s dravými klevetami o tom, co je v mém životě nejnádhernější, božské a nevyjádřitelné. Chápeš mě, lásko?

Miláčku milý, až budeš se mnou, nemusíš se ničeho bát – takže Ti tohle vlastně píšu zbytečně. Všechno přece bude, jak má být, vid', můj životě?

V.

Přípravila

ALICE MARXOVÁ

Dimitrij Slonim

ŽIDÉ Z BLATNÉ

HEDVIKA BLOCHOVÁ

Paní Hedviku Blochovou (1879–1944), jak jsme jí říkali „tetu Blochů“, jsme v naší rodině měli všichni rádi. Moje babička, Marie Chlupsová (1879–1962), s ní byla v důvěrném, přátelském vztahu, který trval až do osudného, hrozného transportu Židů z Blatné v listopadu 1942.

Také moje matka Marie Hálová (1902–1987) k ní měla vřelý vztah. Vždycky na ni vzpomínala s dojetím jako na výjimečně dobrého člověka a také dobrou sousedku z dob (1911–1925), kdy rodina mého dědy Františka Chlupsy (1877–1961) bydlela ještě na rohu bývalé Stradiotovy ulice (nyní B. Němcové), tehdy proti kupci Františku Zemanovi.

Vědělo se dobře, že díky dobrotě paní Blochové žebrák od Blochů nikdy neodešel bez almužny nebo bez něčeho k jídlu či nějakého staršího ošacení. Když u ní sousedé nakupovali, tak jejich děti vždycky dostaly něco navíc – pár cukrů, lízátko, pohádku a ještě k tomu vlídné slovo.

Bylo a pamětníkům je dosud známo, že paní Blochová půjčila několika podnikavým, mladým lidem, křesťanům, peníze, aby si mohli v Blatné zřídit živnost a to na úrok menší než byl ve spořitelně. Na stavbu blatenské sokolovny (1932–1933) Blochovi přispěli v tehdejší době velkou, několikačlennou částkou.

Kdykoli krátce po německé okupaci moje matka paní Blochovou potkala na ulici, zavěsila se do ní, doprovázela ji a provokativně, velmi hlasitě a neuctivě se přitom vyjadřovala o Němcích a okupaci. Někdo z našich českých kolaborantů ji udal, musela se jít zodpovídat k místnímu německé-

mu gauleiterovi ing. Burianovi a jenom díky jeho dobré vůli vyvázla bez trestu.

Ještě pár dní před tím, než šla do transportu, jsem se s tetou Blochů setkal. Šel jsem večer, už byla tma, ze cvičení v sokolovně domů do Besedy.

Náměstí v Blatné, dobová pohlednice.

Jak jsem míjel pod kostelem sochu sv. Floriana proti Kaplance, ozvalo se ze tmy za sochou tiché zavolání:

„Míto, Míto!“

Lekl jsem se, ale zpozoroval jsem hned, jak z křoví v okolí sochy vystoupila paní Blochová. Podala mi dvě velké nákupní plátěné tašky:

„Tu máš, vezmi to babičce, ona ví, o co jde, to máte na přilepšenou, nám to už na nic nebude. My z Blatné každým dnem odejdeme a kdoví, jestli se vůbec vrátíme. A babičce řekni, že tu jako jindy na ni čekám, ať určitě přijde!“

Pohládila mě, jak to často dělávala, já od ní převzal obě tašky, byly dost těžké a poděkoval jsem. Doma jsme viděli, že v nich je mouka, cukr, mandle, lískové oříšky, káva, nějaké koření, pár tabulek čokolády a několik krabiček sardinek. Naše babi to vybalila, vzala kabát a beze slova odešla. Když se vrátila, řekla jenom:

„Rozloučily jsme se s Hedvou Blochovou, ona říká, že jdou všichni na smrt.“ A když jsem se uložil do postele, přišla a řekla mi tiše:

„Chlapče, pomodli se za tetu Blochů a i za ty všechny ostatní.“

EMIL FISCHL

Rodina Emila Fischla (1871–1942) vlastnila přízemní dům č. 307 na nynější ulici T. G. Masaryka (dříve Březnické či Nádražní), který dnes už neexistuje. V domě byl obchod, jehož nitro bylo skryto, alespoň pro nás kluky, kteří jsme ještě čítávali pohádky, v jakémsi strašidelném pološeru. Do

krámu se vstupovalo z ulice dvoukřídlovými, hnědými dveřmi, v horní polovině prosklenými. Za jejich pevnou polovinou, která se neotvírala, měl pan Fischl stoličku, na které vyseďával a unavenýma očima pozoroval hemžení lidí v rušné ulici vedoucí k nádraží. Tak ho bývalo vidět od rána, kdy otevřel krám, až do večera, kdy zavíral,

pokud ovšem neměl v „kšeftu“ zrovna zákazníka nebo nebyl na obědě. Obchodoval s kůžemi, „kožkami“ i peřím. Lidé mu nosili, co se nahodilo – kůže králíků domácích i divokých, zajíců, lišek, jezevců, kun, tchořů, kde se co zastřelilo nebo chytlo do pastí. Výnosný býval prodej kožíšků ondatery, hodně rozšířených v potocích kolem Blatné, protože Fischl za pěkné kousky dobře zaplatil, zvláště v zimě, když jejich srst byla bohatá.

Jednou jsme s mým spolužákem Jendou Böhmem našli u nich ve stodole v pasti na myši nedávno zabitou lasičku. Rozhodli jsme se, že ji prodáme „starému Fischlovi“. V krámě, do něhož jsme vstoupili s rozpačtým pozdravem, to bylo cítit naftalínem a v šeru regálů všude byly rozprostřené nebo do balíků stočené různé kožešiny, na sebe naskládané krabice a papíry. Těšili jsme se s Jendou na peníze, ale zisk byl ubohý. Pan Fischl se na lasičku podíval, bylo to v létě, srst asi nebyla nijak valná, šel za pult, zahrabal v šupletí a dal nám 50 haléřů.

Byli jsme zklamaní, ale pytlík čerstvě pražených voňavých buráků, které jsme si za ten padesátník koupili u pana Bohuslava Viktoru, nám spravil náladu.

EMIL BECK

Beck (1870–1943) byl čilý člověk střední postavy, s malým bříškem, plešatý, pod nosem šedý knírek. Často stával s rukama založenýma za zády před svým krámem „U pramene“, do něhož se vstupovalo po dvou žulových schůdkách, a velectivě, s kulantním úsměvem, zdravil kolemjdoucí občany. Jeho krám byl v koncové části budovy hotelu Beránek na nynějším náměstí Míru (kdysi Zdráhalově).

Když bylo hezky, tak míval venku před krámem vlevo od dveří stoličku, na níž vysedávala paní Tinka, jeho manželka, a jestliže na ní neseděla ona, tak si tam hověl, ovšem pěkně na polštářku, pes Beckových, malé, tlusté, líné, černobílé stvoření s krátkým ocáskem a bočnými nohama. Někdy dal Beck na stoličku černý, kuffíkový gramofon a z už dost obehra- ných desek přehrával různé, tenkrát aktuální šlágry a operetní árie, k velkému pobavení hlavně nás kluků a venkovských lidí, co šli kolem.

Všichni Emila Becka znali nejen jako schopného obchodníka, ale také jako velkého fotbalového fandou, který slovem i penězi podporoval AFK Blatná. Nevynechal jediný zápas na blatenském tržišti

na Topiči a o jeho výsledcích vždycky živě rokoval ještě několik dní potom. Když v rádiu vysílali nějaký důležitý „mač“ v kopané, tenkrát obvykle komentovaný známým redaktorem Josefem Laufrem, pak za jen trochu přijatelného počasí Beck umístil na stoličku před svým obchodem rádio značky Titan a s dalšími fanoušky hlasitě a vášnivě komentovali na chodníku průběh zápasu. Někdy se tady shlukl i velký chumel posluchačů, protože rádio v po-

lovině 30. let mělo v Blatné jen velmi málo lidí.

Vzpomínám, jak v roce 1934, když Československo hrálo v Římě s Itálií, bylo před krámem Beckových tolik lidí a takový křik (prohráli jsme tenkrát 2:1), že tam musel zasahovat a rozhánět dav městský policajt Josef Pelikán.

U Beckových v krámě se dostal nejen nejružnější metrový i zbytkový textil, ale všechno možné. Byly tady k dostání i hrací a vykládací karty a také modlitební knížky, růžence a různé drobné katolické devocionálie. Nic nevadila izraelská víra manželů Beckových, ani jim, ani všemu hojnému křesťanskému zákaznictvu.

ZIKMUND

A JOSEF DRUCKEROVÉ

Zikmund Drucker (1856–1943) patřil bezesporu nejen mezi úspěšné a solidní blatenské obchodníky textilem, ale i mezi první sportovní rybáře v našem městě. Totéž, v práci i rybaření, platilo

August Carl Haun: Zámek v Blatné, litografie, 1860.

o jeho synu Josefovi (1893–1943). A tak se nelze co divit, že oba Druckerové byli členy zdejšího rybářského klubu od jeho založení roku 1922.

„Starý Drucker“ byl nápadnou figurkou, které si ve 30. letech každý musel všimnout.

Malý přihrbný človíček bledého obličeje, zčásti zakrytého neuspořádaně se vzdouvajícím, bílým vousem, a s brýlemi se silnými skly a tmavými tlustými obroučkami, posunutými často až ke

špičce výrazného nosu. Na hlavě nosil velký černý klobouk, naražený do týla až k uším. Oblékal se, většinou i v létě, do černého, skoro ke kotníkům sahajícího kabátu, jak se říkalo „kaftanu“.

Rybaření bylo jeho vášní. Viděl jsem ho téměř každý den za letních podvečerů, jak se sune po chodníku shora od náměstí, podél zámeckých Příkopů, kolem Besedy, kde jsme bydleli, ve velkých naglancovaných černých perkách s ošoupanými podpatky, v pravé ruce dva předlouhé, rybářské pruty, pravé „bambusáky“ a v levačce s hliníkovou kastlí s nějakou rybí návnadou.

A v přítmi večera táhl pomalu zase zpátky domů, někdy i s nějakým tím rybím úlovkem na večeri, často doprovázen svojí manželkou Emou, která mu chodila naproti.

Když šlo přes stavidla pod blatenským zámekem Na Slupi dost vody, tak stával na mostě, oba pruty nadhozené dolů, do zpěněného víru. O toto místo se dělival s dalším takovým zaníceným blatenským rybářem, obchodníkem Bohuslavem Viktorou.

Ale nejoblíbenější místo, kde starý Drucker a velmi často i jeho syn Josef, stejně vášnivý „tichý blázen“, stávali, ať už spolu či samotní, se svými už tenkrát nemoderně dlouhými bambusovými pruty a chytali ryby, byl travnatý plácek, který je v ohbí řeky Lomnice před panským dvorem, kde se řeka stáčí v pravém úhlu vlevo a pílí pak dál směrem na Lapač.

Kdykoli jdu kolem tohoto místečka, vidím je tam v duchu stát oba dva, nehybné, trpělivé, tiché, starého i mladého Druckera, a spěchající vody řeky mi připomínají nezadržitelný běh času, v němž zmizeli oni i jejich rodina a který pomalu překrývá zapomenutím i jejich památku.

(Z knihy Dimitrije Slonima *K historii Židů v jihočeské Blatné a okolí*, kterou vydalo Městské muzeum v Blatné v roce 2003.)

CASTRO A PALESTINCI

Kubánsko-izraelské vztahy a jejich proměny v čase

„Odchod soudruha, vůdce, přítele, velkého revolucionáře, vlastence a nacionalisty Fidela Castra je velkou ztrátou pro všechny revoluční a národnostní síly celého světa.“ Generální tajemník Demokratické fronty pro osvobození Palestiny (DFOP) Nadžif Hawatme nešetřil stejně jako ostatní palestinští představitelé superlativy, jimiž se snažil vyjádřit svůj zármutek nad úmrtím nejvyššího vůdce (*Líder Máximo*), který opustil tento svět 26. listopadu 2016 ve věku devadesáti let. Otec kubánské revoluce se s oblibou předváděl jako přítel palestinského lidu a rád to hlasitě dával najevo. Například na shromáždění v srpnu 2004 hřiměl o „palestinském holocaustu v Gaze“, který je podle něho „současnou verzí genocidy nacistů proti Židům“. Tak tomu ale nebylo vždy a o prvních létech socialistické Kuby lze dokonce mluvit jako o období relativního sblížení s Jeruzalémem.

REVOLUČNÍ EUFORIE

V době všeobecné euforie vyvolané vítězstvím revoluce a převzetím moci v lednu 1959 uznal Fidel Castro Stát Izrael, který vzápětí otevřel v Havaně kancelář diplomatického zastoupení. Pionýrský duch mladého židovského státu, vzniklého o jedenáct let dříve, jeho sociální model, ztělesňovaný kibucem, i jeho geopolitická izolace, to všechno bylo tehdy vzbouřenému ostrovu blízké a srozumitelné. Židé, kteří se rozhodli na Kubě zůstat, byli jako všichni ostatní postížení znárodněním majetku a postupným omezováním svobody, ale jistá náboženská tolerance jim byla přiznána. V ekonomické oblasti se kubánsko-izraelská obchodní výměna, která ovšem probíhala dosti diskrétně, týkala především zemědělství a poskytování inženýrských služeb. Šlomu Lvavovi, prvnímu izraelskému velvyslanci v Havaně po roce

1959, revoluční vůdce vysvětlil, že osud obou států je podobný. Každý z nich se musí bránit nepříteli, který ho chce zničit: v případě Izraele je to arabský svět, v případě Kuby USA. Oficiální smutek, vyhlášený na Kubě v dubnu 1963 po úmrtí izraelského prezidenta Jicchaka Ben Cviho, vyvolal u arabských spojenců v čele s Ben Bellovým Alžírskem hněv a protesty,

Jásir Arafat a Fidel Castro – přátelé a spojenci. Foto archiv.

konstatuje historik Jorge Perez-Lopez v textu, uveřejněném v revui *Cuban Studies*.

PŘECHODNÉ OBDOBÍ

Vzhledem k ambicím stát se hlavním představitelem Hnutí nezúčastněných zemí musel Fidel Castro nicméně postupně své postoje přitvrdit. Logika studené války, která zařadila obě země do opačných táborů, byla v plném proudu. Kuba odsoudila izraelskou „agresi“ už během šestidenní války v červnu 1967. Její velvyslanec při OSN 27. června označil izraelské vojenské akce za „nacistický útok“. Odsuzování izraelské politiky se stalo pro příště pravidlem. V zákulisí ale Castro označoval vztah Moskvy k jejím arabským spojencům za novou „kapitulaci“. Za první považoval kubánskou krizi a odstranění sovětských raket v roce 1962. Citáty z kubánských archivů, uvedené v knize o vztazích Kuby s oběma supervelmocemi *Sad and Luminous Days* nám ukazují Castra, který odmítá, přes naléhání předsedy Rady minist-

rů SSSR Alexeje Kosygina, přerušit kontakty s Izraelem. „Přerušte nejdříve styky s USA,“ odpovídá (v podstatě) svému sovětskému protějšku.

OTEVŘENÉ NEPŘÁTELSTVÍ

O šest let později ale k přerušení došlo. V říjnu 1973 byli kubánští vojáci letecky přepravováni přes Moskvu do Sýrie, kde stanuli po boku syrských vojáků na Golanech. Diktátor Castro se prohlašoval za praporečnicka boje proti imperialismu a Izrael překvalifikoval za jeho ozbrojený předvoj na Blízkém východě. Sblížil se s Jásirem Arafatem, „člověkem, kterého milujeme a obdivujeme“. Poprvé přijal vůdce Organizace pro osvobození Palestiny s velkými počty v roce 1974. O deset let později patřila Kuba mezi první země, které tuto teroristickou organizaci uznaly. Členové palestinských milicí mohli absolvovat na ostrově vojenský výcvik a palestinští studenti medicíny a technických oborů se objevovali na kubánských vysokých školách.

V roce 1975 Kuba hlasovala pro rezoluci OSN, která stavěla na roveň sionismus a rasismus; roku 1991 Castro vystoupil proti její revokaci. Ze stejných pozic obvinil v roce 1979 židovský stát „z genocidy“. I když byly na konci 80. let jisté nepřímé kontakty mezi oběma státy opět navázány, nijak to Castrovu antisionistickou orientaci neovlivnilo. Kubánským účastníkům konference v Durbanu v roce 2001 uložil, aby prosazovali termín „genocida, probíhající proti palestinskému lidu“. „Izraelský prapor dnes reprezentuje to, čím byl vůdčův hákový kříž,“ hřiměl v roce 2010 v kubánském tisku. V roce 2014 zabředl dokonce až mezi přívržence spikleneckých teorií, když tvrdil, že Mosad stál u zrodu Islámského státu. Krátce před svou devadesátkou tak starý samovládce dovedl svůj postoj téměř do krajnosti.

STEVE NADJAR

Z týdeníku Actualité Juive přeložil jd.

ZVÁŽIT A ROZHODNOUT SE

Rozhovor se rabínem Karolem Sidonem o Chartě 77

(dokončení ze str. 3)

Vyhrožovali vám fyzickým násilím?

Jednou mě zatáhli v kachlíkárně v Bartolomějské ulici nahoru a tam se odněkud ozýval ženský nárek. Mně bylo jasné, že to je nahrané, ale i tak to působilo.

Židovská kultura patřila v době totality k těm nejvíce potlačovaným a nejméně dostupným. Měl jste pocit, že tento nátlak v chartistickém prostředí vyvolal reakci, že o ni byl o to větší zájem?

Pro mě bylo období po Chartě obdobím návratu k židovství, hodně jsem se na to soustředil, učil jsem se, studoval. Přátelé, třeba Ivan Klíma, mi to ale vyčítali, říkali, ty jsi český spisovatel, musíš se psaním angažovat, ale moje angažmá v „politice“ bylo druhotné, chtěl jsem přemýšlet a psát o tom, co jsem pokládal za dobré, což oni brali trochu jako můj rozmar. V samizdatu jsem vydal *Návrat Abraháma*, ale pro Edici Petlici, která vydávala české zakázané autory, to nešlo... V tu dobu ale pro mě bylo nejdůležitější, že jsme měli malou skupinu, ve které jsme spolu s Leem Pavlátem, Jiřím Daničkem a několika dalšími přáteli studovali, četli jsme Tóru, Rašiho komentáře.

Jak vás a další chartisty tehdy přijímali na pražské židovské obci?

V tom se musí rozlišovat, protože na obci tehdy bylo několik skupin lidí. Byli tam páni v synagoze, Židé z Podkarpatské Rusi a ze Slovenska, jako pan Feuerlicht, Miki Roth, Dudy Salomon, pan Feurstein, pánové Stark a Szalaj, ti byli bezvadní. Od nich se člověk mohl učit nejen to, jak se modlit a tak dále, ale cítil, že to jsou živí lidé, kteří mají co říct. Každý měl svůj osud, nějakým způsobem jím byl poznamenán, ale všichni ještě vyrůstali v prostředí, kde bylo židovství nejen náboženství, ale způsob života. Ti nás brali jako lidi, kteří se chodí modlit.

A ti ostatní?

Přímo na židovské obci vládli lidé, kteří pobožní nebyli, to byli funkcionáři, kteří do určité míry spolupracovali s církevním dozorem na ministerstvu kultury a se Státní bezpečností. A pak tam byli lidé, kteří se v těch poměrech snažili pro obec něco dělat, třeba pracovat s dětmi (Artur Radvanský a MUDr. Vidláková). A ti vy-

cítili, že naše aktivity v rámci komunity přivolávají pozornost Státní bezpečnosti, upozorní na to, že se tam něco děje. Měli trochu pravdu – po té úžasné záležitosti se hrou *Ester*, kdy byla obec plná lidí, nám byla další podobná činnost zatrhnutá. Uvědomil jsem si, že bude lepší, když nebudu škodit a vypadnu.

Kdo se vám v souvislosti s Chartou nejvíce vryl do paměti?

Rád vzpomínám na kamarády, kteří mi byli blízcí, na Petra Kabeše, Andreje Stankoviče, Eugena Brikciuse, ti byli politicky stejně málo zaměřeni jako já, ale chtěli nějak vyjádřit svůj nesouhlas s tím, co se v Československu dělo. Nás spojoval hlavně zájem o literaturu. Z těch, kdo pak dělali politiku, mi byli nejbližší Petr Pithart a Pavel Rychetský. Hodně jsme se ale přátelili i přes generace, za všechny jmenuji Jana Vladislava, Zdeňka Urbánka a Josefa Vohryzka.

Má podle vás smysl čtyřicáté výročí vzniku Charty 77 připomínat? Je stále aktuální – a čím?

Myslím, že ano, je aktuální v tom smyslu, jak jsme ji tehdy vnímali. Díky Chartě nebyla úplně přerušena kontinuita kultury, která tu byla před válkou a na kterou se snažili navázat lidé, co byli před námi v 50. a 60. letech a od kterých jsme se mohli učit my. Charta 77 ukázala, že určité věci se mají dělat bez ohledu na to, jestli to dopadne dobře, že prostě jsou určité situace, kdy člověk něco zvaží a rozhodne se. Přímo pro obec to znamenalo, že tu bylo pár mladších lidí, kteří po revoluci věděli, co je zapotřebí dělat, že judaismus má smysl a že obec má mít určitý řád, a měli celkem jasnou vizi o tom, jak se má vyvíjet.

Kdyby se měla sepsat nějaká nová charta, co by se v ní mělo zdůraznit?

Jedna věc, kterou jsem si uvědomil už v emigraci v Německu, je, že kolaborace není jen otázka režimu, ale že to je otázka spolupráce za cenu vlastní svobody a identity. Že lidi podléhají tomu, kdo je živí a co je živí, a platí za to vlastní svobodou. To je dodnes živé a bude to vždycky živé, ale je to něco, čemu žádná hnutí nepomůže – na to si každý musí přijít sám. (am)

ČESKO-NĚMECKÁ DEKLARACE A ŽIDÉ

V lednu letošního roku uplynulo již dvacet let od chvíle, kdy byla Václavem Klausem a Josefem Zieleniecem z české strany a Helmutem Kohlem a Klausem Kinkelem za Německo podepsána Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji. Jednalo se o dokument zásadního významu. Německá strana v něm „přiznává odpovědnost Německa za jeho roli v historickém vývoji, který vedl k mnichovské dohodě z roku 1938, k útěku a vyhánění lidí z československého pohraničí, jakož i k rozbití a obsazení Československé republiky. Lituje utrpení a křivd, které Němci způsobili českému lidu nacionálněsocialistickými zločiny.“ Česká strana pak „lituje, že poválečným vyháněním, jakož i nuceným vysídlením sudetských Němců z tehdejšího Československa, vyvlastňováním a odnímáním občanství bylo způsobeno mnoho utrpení a křivd nevinným lidem, a to i s ohledem na kolektivní charakter prisuzování viny“. Obě strany konstatovaly, že spáchané křivdy náležejí minulosti, a že tudíž zaměří své vztahy do budoucnosti.

Federace ŽO i Tereziánská iniciativa deklaraci „jako pozitivní základ pro nové vztahy obou států“ podpořily. Vyjádřily však současně zklamání nad tím, že její text ani slovem nezmiňuje genocidu českých Židů ani nijak nereaguje na žádost FŽO a TI, aby Německo odškodnilo oběti nacistické perzekuce individuálně. Výrazem tohoto zklamání byla pak neúčast předsedy FŽO na slavnostním projevu Václava Havla ve Spolkovém sněmu, který účinnost deklarace slavnostně vyhlásil.

Následovala téměř rok trvající jednání FŽO a dalších organizací, sdružujících oběti nacismu s českými i německými institucemi. A nakonec byla úspěšná. Česko-německý fond budoucnosti, založený na základě Česko-německé deklarace v prosinci 1997 s počátečním jméním 85 milionů eur, schválil projekt, na jehož základě mohlo začít poskytování tzv. humanitární pomoci občanům ČR, kteří byli v době od 1. října 1938 do 9. května 1945 omezeni na osobní svobodě a mohli tuto skutečnost doložit. Bez ohledu na použitou terminologii se jednalo o přijatelný ekvivalent individuálního odškodnění a tak byla celá věc také příjemci i veřejností chápána.

Užitečnost Česko-německé deklarace se osvědčila i v tomto případě. (jd)

IZRAEL JAKO VNITROZEMÍ

Co se píše v palestinských učebnicích

To, že se palestinské děti neučí hebrejštinu jako „jazyk nepřítele“ (viz str. 8–9), má pro palestinskou pozici svůj význam. K ovlivňování těchto dětí dochází však i přímo, prostřednictvím učebnic s nepravdivými, překroucenými a zlovolnými údaji o Izraeli. Na základě prostudování 110 učebnic, jež vyšly v letech 2014–2016 a dle nichž se učí na školách provozovaných Úřadem OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA) na Západním břehu, v Pásmu Gazy a ve východním Jeruzalémě, to tvrdí Dr. Arnon Groiss, bývalý novinář a odborník na blízkovýchodní problematiku. Jeho zpráva popisuje tristní indoktrinaci malých dětí, která se děje pod vedením OSN a za finance z evropských fondů. Na školní rozpočet dává UNRWA každoročně 500 milionů dolarů. Vlastní učebnice však nevydává, používá ty, které publikuje palestinská samospráva.

KOLONIZÁTOŘI

Groissova zpráva shrnuje, jak systematickým způsobem přispívají palestinské učebnice k nepřátelství vůči Izraelcům, či přímo k podněcování k násilí vůči nim.

Úhelným kamenem je upírat Židům právo na svůj stát: sionismus je označován za „koloniální hnutí“, které kvůli „chamtivým ambicím“ vymysleli evropští Židé (s pomocí Nežidů). V učebnici *Moderní a současné arabské dějiny* pro devátou třídu lze číst: „Samy evropské imperialistické státy pouštěly do oběhu mezi Židy sionistické myšlenky, aby uspíšily založení židovského státu. Bylo to proto, že jejich i židovské zájmy se shodovaly, a také proto, aby se zbavily svých Židů a poslaly je pryč.“ V tak ideálním případě „shody“ je zvláštní, že k založení státu nedošlo mnohem dříve než v roce 1948 a za poněkud poklidnějších podmínek. O tom, jak evropští Židé v Evropě trpěli, o pogromech v Rusku, o silicím antisemitismu, či dokonce holocaustu se děti nedočkou.

V učebnicích chybějí zmínky o židovské přítomnosti ve Svaté zemi ve starověku: židovská svatá místa, včetně Zá-

padní zdi, jsou popsána jako místa muslimská, která si Židé neprávem přisvojili. Zatímco Židé jako by do země přišli až ve druhé polovině 19. století jako „chamtiví kolonizátoři“, Palestinci (nazývaní „přímými potomky Kanaitů“ sem měli z dorazit „z Arabského poloostrova zhruba v roce 3500 před Kristem“.

TEL AL-RABI

Opatrně se zachází i s čísly o současném obyvatelstvu země: v textech je citováno Palestinské statistické středisko s tím, že

jedinými legitimními obyvateli země jsou izraelští Arabové a Palestinci na Západním břehu a v Gaze či Palestinci, kteří žijí v zahraničí. V učebnicích vlastně nepadne pojem izraelské území – jen „území okupovaná roku 1948“ nebo „vnitrozemí“. Jelikož chybí zmínka o Izraelcích, chybí na výukových mapách i jejich města, včetně Tel Avivu. K určitému „vylepšení“ došlo na mapě v knize vydané loni, tam sice Tel Aviv je, ovšem v arabském překladu jako „Tel al-Rabi“. Arnon Groiss k tomu říká, že tento název odpovídá novému palestinskému mýtu, jenž se hojně šíří na internetu – sice že židovský Tel Aviv byl vybudován na troskách arabského města, které se nazývalo právě Tel al-Rabi.

Jako příklad vymazávání Židů z místní historie je mj. uvedena „upravená“ známka z doby britského mandátu: zatímco na původní známce je ve spodním pruhu uvedeno slovo Palestina jak arabsky, tak hebrejsky, na ilustraci v učebnici pro předmět národní výchova pro druhou třídu hebrejské označení chybí, je tam jen prázdné místo. Zkrátka: palestinské učebnice, které poskytuje orgán OSN, neuznávají Izrael jako suverénní stát a jeho název chybí i ve školních mapách. Jak se pak lze vůbec divit rezolucím, které přijímá jiný orgán OSN, UNESCO?

BEZ MÍROVÉHO ŘEŠENÍ

Jsou-li o Izraeli zmínky, pak jen v souvislosti s „okupací“, a nejedná se jen o okupaci území získaných ve válce roku

1967, tedy Západního břehu a Gazy, neboť tehdy mělo dojít k okupaci teprve „zbytku Palestiny“. Jinými slovy: veškeré izraelské území od založení státu roku 1948 náleží Palestincům. V šesté třídě se to děti dozvědí přímo: „Palestinský lid byl vyhnán ze své země v důsledku okupace Palestiny, vražděn a donucen emigrovat do sousedních zemí.“

Protiizraelský a „protiokupační“ duch se prolíná všemi předměty, včetně matematiky či jazykových cvičení v arabštině. Děti rozebírají věty typu: „Palestinské dítě čelilo nepřátelským kulkám jako statečný voják“, v občanské nauce mají napsat zprávu o tom, jak „izraelské osady ničí životní prostředí“ či jak „okupace a armádní násilí“ přispívají ke „zvyšování míry chudoby v palestinské společnosti“, nebo uvést tři příklady toho, jak „okupace převrací zásady mezinárodního práva“.

Učebnice arabštiny uvádí řadu básní a písní vyzývajících k boji proti nepřítelům, k pomstě proti utlačovateli a mučednictví: „Palestino, naše hruď tě ubrání, buď život, nebo zkáza.“

PRÁVO NÁVRATU

V různých typech učebnic tvoří rámeček cvičení či slovních úloh právo návratu palestinských uprchlíků do vlasti, neboť je vyhnaly „sionistické teroristické organizace“. „Děti, co znamená věta *Babička ve dne v noci hledá své klíče*?“ ptá se paní učitelka. A školačka pohotově odpovídá: „Babička stále vzpomíná na dům, který jí vzali.“ „Jsme uprchlíčtí vychovatelé,“ říká jeden z učitelů v reportáži nazvané „Inside the UNRWA classroom“ (dostupná na YouTube), „a proto učíme o právu návratu. Život v uprchlických táborech nemá smysl, a tak sníme o tom, že se vrátíme do své země.“ Dr. Groiss uvádí mnoho dalších příkladů, z nichž vyplývá jednoznačný závěr: v palestinských školách se děti dozvědí všechno možné, ale rozhodně ne o možnosti pokojné koexistence Palestinců s Izraelci. Učebnice žáky a studenty znalostně a ideologicky vybavují jen na to, aby s Izraelem nesouhlasili, či proti němu přímo bojovali. Naděje, že děti se tuto věrouku učí tak, jak se ve školách v dobách socialismu biflovali marxismus-leninismus, neobstojí. Takle výchova nese své ovoce – 41 studentů či absolventů škol provozovaných UNRWA spáchalo sebevražedné atentáty, při kterých zahynulo 83 lidí a 436 bylo zraněno.

Příprava Alice Marxová

Originální a upravená známka.

IZRAEL: Obamův dárek

Izrael má „okamžitě a zcela ukončit veškeré osídlování na okupovaných palestinských územích včetně východního Jeruzaléma“. Výstavba osad totiž „představuje zjevné porušení mezinárodního práva“. Tyto základní body obsahuje rezoluce 2334, kterou 23. prosince schválila Rada bezpečnosti OSN. Pro Izrael je to velká rána. Ne proto, že je v nějakém dokumentu odsuzován za svou politiku na teritoriích. Na to je už zvyklý. Překvapení spočívá v tom, že Spojené státy tuto rezoluci nevetovaly, ale v Radě bezpečnosti se pouze zdržely hlasování.

Je to poprvé od roku 1980, kdy USA nechaly projít protiizraelskou rezoluci. A to v situaci, kdy celý svět už jen čekal na to, až vládu ve Washingtonu převezme nová administrativa Donalda Trumpa, k níž se premiér Benjamin Netanjahu upínal. Jenže Barack Obama se budoucí Trumpovu politiku pokusil v několika oblastech torpédovat – a jednou z nich je vztah k Izraeli.

O Trumpovi je známo, že v osadách na Západním břehu Jordánu zásadní problém nevidí. Ale teď je ten problém s americkou pomocí povýšen, aniž by to prezident Trump mohl zpětně ovlivnit. Rezoluci nelze

vymáhat silou, ale Palestincům dává silnou municí: posiluje jejich ofenzivu na poli diplomacie, bojkotů i sankcí a nelze jí snadno zvrátit. Trump, jenž se ujal úřadu prezidenta 20. ledna, může vyhlásit, že USA se budou řídit jinou doktrínou. Ale Palestinci i značná část „pokrokového Západu“ budou argumentovat, že své postupy opírají o schválenou rezoluci OSN.

OD SÁZKY NA JEDNÁNÍ K OSN

Celá událost vyvolala velký rozruch v Izraeli (tam ji pokládají za Obamův podraz na izraelského spojence) i v USA (tam ji mnozí pokládají za Obamův podraz na svého nástupce, a to v době, kdy Trump byl již zvolen). Rozruch se ilustruje sám už jen výčtem projevů, článků, názorů i argumentů.

Jay Solomon v listu *Wall Street Journal* píše, že tento plán byl nachystán už dobrý rok. Bílý dům o něm mlčel, aby neoslabil

volební kampaň Hillary Clintonové. Ale když ta volby prohrála, Obamova vláda zařídila, aby příslušná rezoluce prošla v Radě bezpečnosti OSN (již předem, 12. prosince, o tom prý ministr John Kerry informoval Saíba Irikáta, hlavního vyjednavče Palestinců).

Izraelské vnímání shrnuje Dore Gold, bývalý ředitel ministerstva zahraničních věcí (a českým čtenářům známý jako autor knihy *Boj o Jeruzalém*), na webu Jeruzalémského centra pro veřejné záležitosti. Připomíná, jak v roce 2011 tehdejší americké veto podobné rezoluci zdůvodňovala velvyslankyně Susan Riceová. Zprv: rezoluce by jen utvrdila

Jádrum konfliktu nejsou osady, nýbrž „palestinské odmítnutí uznat židovský stát a jeho právo na jakýkoli kus země západně od řeky Jordán“.

Pohřeb Šimona Perese 30. 9. 2016, Jeruzalém. Foto Karel Cudlín.

postoje obou stran. Zadruhé: posílila by vzájemnou nechuť k přímým jednáním. Zatřetí: ustavila by model, že když se jednání ocitne ve slepé uličce, hned se nabízejí otevřené dveře do Rady bezpečnosti OSN.

Podle Golda tyto argumenty stále platí. Stále platí i to, že směšovat přímé jednání s rozhodováním v Radě bezpečnosti k ničemu nevede. Ostatně sám Obama v září 2011 řekl: „Mír nepřinesou deklarace a rezoluce OSN.“ Ale stane-li se teď obecně přijímanou pravdou, že Amerika se vzdala sázky na cestu jednání ve prospěch cesty hlasování v OSN, pak za to lidé v oblasti zaplatí nemalou cenu.

Elliott Abrams, jeden z bývalých poradců George W. Bushe, připomíná v deníku *Washington Post* další věc. Právě prezident Bush mladší adresoval v dubnu 2004 dopis premiéru Šaronovi. Ujistil ho v něm, že USA v budoucím jednání nepo-

čítají s puntičkářským návratem k linii příměří ve Svaté zemi platné od roku 1949 do června 1967. A že jakákoli příští mírová dohoda mezi Izraelci a Palestinci musí odrážet reálnou situaci včetně velkých bloků osad. K tomuto postoji se Obama nikdy nepřihlásil a teď si to nechal posvětit v OSN.

JE TEL AVIV OSADOU?

Více na dřeň jdou David Harris, ředitel Amerického židovského výboru, na webu *Huffington Post* a Alan Baker, diplomat a právník z Jeruzalémského centra pro veřejné záležitosti. Připomínají zásadní rozdíl mezi technickými i časovými termíny stanovení hranic, na kterých bazírují Palestinci i světové společenství, a uznáním legitimacy židovského státu, ba židovské přítomnosti v oblasti.

Harris píše, že výstavba židovských osad na teritoriích je vysoce sporné téma, ale jádro konfliktu spočívá v tom, že Palestinci odmítají uznat legitimitu Izraele jako takového a v dobré víře s ním jednat o trvalé mírové dohodě. Palestinské úsilí celý konflikt internacionalizovat jen předsvědčí ještě víc Izraelců o tom, že palestinské vedení nemá skutečný zájem na řešení, ale jen na boji.

Baker sumarizuje důvody izraelského odmítnutí rezoluce OSN. Je to už odsuzující tón jejího jazyka. Pak

frustrace z nečekaného Obamova kroku, z nezvratného charakteru rezoluce a tak dále. Ale nejzásadnější je poslední důvod – a sice ten, že jádrem konfliktu nejsou osady, nýbrž „palestinské odmítnutí uznat židovský stát a jeho právo na jakýkoli kus země západně od řeky Jordán“.

Toto je zásadní věc, která spojuje drtivou většinu Izraelců. De facto to uznávají i rozhodní kritici Benjamina Netanjahua, jako je David Horowitz, šéfredaktor listu *The Times of Israel*. „Bibimu“ vyčítá, že jde do války proti celému světu (rozuměj proti státům, jež nechaly projít rezoluci číslo 2334) a že předem neodhadl, kam až jeho osobní „studená válka“ s Barackem Obamou může zajít. Ale o ničivém charakteru rezoluce, která do „okupovaných palestinských území“ zahrnuje i Chrámovou horu a Západní zeď, Horowitz vůbec nepochybuje.

ZBYNĚK PETRÁČEK

ZA HRANOU...a další události

/Vybráno z českých médií/

Studentky místeckého Gymnázia Petra Bezruče slaví úspěch – jejich výtvarné práce vystavují ve Spojených státech. Eva Kretková a Barbora Mamulová v hodinách výtvarné výchovy formou komiksu zpracovaly povídání Jaroslava Krause o jeho útěku z německého transportu Židů za druhé světové války. Díla zaujala institut Shoah Foundation, který je součástí Jihokaliifornské univerzity (USC). Díky tomu práce doputovaly až do Kalifornie. „USC Shoah Foundation vybrala pro mezinárodní výstavu v Los Angeles z České republiky čtyři díla, z nichž dvě patří právě našim studentkám,“ uvedla Radmila

Vaňková z místeckého gymnázia. (Frýdecko-místecký deník, 7. 1.) ■ Koncem července roku 2014 se někdo pokusil zapálit synagogu ve městě Wuppertalu v Severním Porýní-Vestfálsku. Je jistě jen shodou okolností, že tuhle synagogu vypálili nacisté v průběhu křišťálové noci. Tři muži ve věku 20, 26 a 31 let hodili na dveře místní synagogy lahve

s Molotovovým koktejlem. Policie je brzy dopadla a oni dostali v únoru 2015 podmínku a veřejně prospěšné práce. Což je za žhářský útok nebývale nízký trest. Přestože šlo očividně o antisemitský útok, zemský soud tuto motivaci pachatelů odmítl a prohlásil, že muže vedl nesouhlas s politikou Státu Izrael v Gaze. Výrok to byl zcela skandální, nepřijatelný, nyní však byl dokonce potvrzen výrokem příslušného německého vrchního zemského soudu. Ani vrchní soud neshledal na útoku proti synagoze nic antisemitského a i on viděl jednání žhářů jako protest proti politice Izraele v Gaze. Proto původní více než shovívavý výrok oblastního soudu potvrdil a žháři nebudou muset do vězení. (Reflex, 15. 1.) ■ „Začít bychom měli informací, že muslimové a židé, s nimiž se nejčastěji setkáváme a jsou nám jako křesťanům nejbližší, hledají Boha podobně jako my – skrze posvátný text, tradici a zkušenost. V médiích i ve škole informace o tomto úsilí, tedy o hledání vztahu k tomu, který nás přesahuje, chybí nebo stojí v pozadí. Dětem bychom měli ukázat, že jsou to často poutiví a opravdoví

lidé, kteří Boha chtějí nalézt a mít jej ve svém životě. Ale dělají to jinak než my. Pokud je to možné, zkusme vyhledat konkrétní živé lidi, kteří v těchto tradicích žijí a praktikují je,“ píše se v textu *Děti a jiná náboženství* v Katolickém týdeníku. (17. 1.) ■ „Baumanovo dílo je přelomové. Ne snad že by nebylo originálnějšího či pronikavějšího myslitele, Bauman měl ale vzácnou schopnost kumulovat proudy současných proměn, takže mapa světa, kterou po sobě zanechal, poskytuje nám, kteří tu ještě zůstáváme, jisté vodítko. Bauman mapuje dobu zlomu, kterou prožívá velmi podrobně a hutně, přesto lze

u něho vysledovat tři základní body, které nám mohou zůstat jako pomocné ukazatele do blízké i vzdálenější budoucnosti (těžko říct, jak vzdálená bude). Prvním bodem se jeví kniha *Modernita a holocaust*, v níž Bauman ukazuje systematickou likvidaci Židů jako projev sebedestruktivní modernity, která má v jiných konotacích pozitivní rozměr

pokroku lidstva. Nejenom tedy, že se holocaust může v principu opakovat, ale děje se prakticky neustále, i když nám to nepřipadá. Modernita rozkládá samu sebe, a pokud se o její budoucnost nebudeme starat, rozloží se úplně,“ uvádí Petr Fischer v článku věnovaném úmrtí sociologa Zygmunta Baumana. (Hospodářské noviny, 18. 1.) ■ Největší církevní autorita na Moravě, olomoucký arcibiskup Jan Graubner, podpořila rehabilitaci starého židovského hřbitova v Prostějově. Důstojnou úpravu pietního místa považuje za správnou. Zároveň odsoudil projevy antisemitismu, které se v souvislosti s projektem objevily. „Konkrétní projekt rehabilitace židovského hřbitova v Prostějově neznám, ale považuji za správné, aby byl coby kulturní památka důstojně upraven jako pietní místo s vědomím, že pro židovské náboženství mají hřbitovy mimořádný význam. Židé kdysi tvořili významnou část obyvatel města. Upravený hřbitov může být chápán jako historická skutečnost i památník židovských obětí druhé světové války,“ řekl Jan Graubner. (olomouc.iDNES.cz., 19. 1.) ■ Muzeum

v Osvětimi se obrátilo na německou a rakouskou veřejnost s prosbou o osobní dokumenty příslušníků SS a jiných zaměstnanců nacistického vyhlazovacího tábora. Hledá fotografie, osobní dopisy a jakékoli jiné materiály, které jsou s ním spojené. „Zatím jsme se spoléhali hlavně na výpovědi a vzpomínky bývalých vězňů,“ vysvětluje ředitel muzea Piotr Cywiński. „Ale bez důkladné analýzy motivace a mentality pachatelů budeme příští generace varovat jen intuitivně,“ uvádí mimo jiné výzva. Osvětimské muzeum požádalo o její zveřejnění všechna hlavní německá a rakouská média. Muzeum se ve výzvě zároveň zavázalo k zachování plné anonymity všech případných dárců. (zpravy.rozhlas.cz, 19. 1.) ■ Barokní synagogy v českých zemích představuje a jejich šťastný nebo méně šťastný osud přibližuje výstava v Městském muzeu v Sedlčanech. Byla zahájena ve čtvrtek 12. ledna v podvečer. Až do pátku 17. února tak mohou návštěvníci vidět na panelech stavby v Českém Krumlově, Teplicích, Táboře, Praze, Plzni, Krnově, Čkyni, ale také v Sedlčanech a hlavně v Kosově Hoře. Zajímavá je vitrína s trojrozměrnými předměty, které jsou majetkem sedlčanského muzea nebo které zapůjčili manželé Ehlovi z Kosovy Hory. V Kosově Hoře je dosud židovských památek nejvíce v regionu. Uchoval se zde hřbitov, ale především židovská čtvrť – ghetto, kde stojí i synagoga ze 17. století. Stavba byla v osmdesátých letech minulého století odsouzena k demolici. Zničení zabránili manželé Ehlovi, kteří zchátralou budovu koupili a podařilo se jim ji celkově rekonstruovat. (Příbramský deník, 19. 1.) ■ „Pořád se točíme kolem předválečných paralel, používají je i naši nejvyšší představitelé. Ovšem jak se komu zrovna hodí. Třeba prezident Zeman loni v jednom z rozhovorů přirovnal současnou ‚pražskou kavárnu‘ k elitám druhé republiky, které prý v kavárnách tleskaly vyhánění Židů a strhávaly busty T. G. Masaryka. Není to už za hranou? Lidé, kteří podporovali druhou republiku, nevysedávali moc v kavárnách. Ano, část kulturních elit protiliberální vývoj podporovala, domnívala se, že je to zdravý vývoj, že po ‚dekadentní první republice‘ musíme všechno změnit. Ale to je, myslím, úplně jiný dějinný fenomén než to, co pan prezident označuje za pražskou kavárnu,“ uvádí v rozhovoru pro Benešovský deník ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Oldřich Tůma. (20. 1.) *jd, ilustrace Jiří Stach*

Kalendárium

V lednu jsme opomněli připomenout, že dne **11. 1. 1887**, tedy před **130 lety**, se v Liptovském Mikuláši jako nejmladší ze čtyř dětí narodil **MORITZ MÜLLER**. Od mládí se zajímal o umění a na počátku století studoval na pražské akademii; prvními náměty jeho kreseb a akvarelů se staly poslední zbytky pražského ghetta. Ač se nestal malířem, umění se věnoval celý život: otevřel si soukromou kreslířskou školu a po první světové válce aukční salon v prvním patře paláce Koruna na Václavském náměstí. Patřil ke známým pražským osobnostem, pohyboval se přirozeně v německé i české kulturní společnosti. Brzy po německé okupaci v březnu 1939 byla Müllerova aukční síň vyloupena a uzavřena, on sám začal v roce 1941

pracovat na pražské obci jako odhadce uměleckých děl ze zkonfiskovaného židovského majetku. V červenci 1943 byl deportován do Terezína a pracoval tu jako ošetřovatel neurologické stanice v Ženijních kasárnách a téměř každodenně skicoval své okolí, zachycoval tváře starých a nemocných lidí, pacientů a umírajících přátel. 1. října

1944 byl deportován do Osvětimi, krátce po příjezdu byl zavražděn v plynových komorách. K jeho osobnosti viz též text na straně 11.

Dne **13. února 1857**, tedy před **160 lety**, se v Kosově Hoře u Sedlčan narodil **FRIEDRICH ADLER**. Vystudoval práva na pražské univerzitě a poté působil jako advokát a novinář, v letech 1921–1930 též jako tlumočnick v Národním shromáždění. Psal básně i dramata a překládal z češtiny do němčiny, především básně svého přítele Jaroslava Vrchlického či Sabinovo libreto k *Prodané nevěstě*. Zemřel 2. 2. 1938 v Praze.

Před **125 lety**, **5. února 1892**, se v Olomouci jako třetí dítě majitele sladovny v Týnečku narodil **JACQUES GROAG**. Vyrůstal v dobře situované a kultivované rodině. Jeho bratr Emanuel (Emo) byl zručným kreslířem a karikaturistou, o osm let starší sestra Johanna byla provdána za hudebního vědce a pozdějšího dirigenta Dr. Heinricha Jalowetze, který patřil k nejbližším spolupracovníkům skladatele Arnolda Schoenberga.

Po maturitě na německém gymnáziu v Olomouci a absolvování vojenské služby odešel v roce 1910 do Vídně studovat stavitelství na Technische Hochschule. Po vypuknutí první světové války narukoval k dělostřelectvu a v roce 1916 se během známé a pro c. k. armádu fatální ofenzivy ruského generála Brusilova (327 000 mrtvých a nezvěstných rakouských vojáků) ocitl v přední bojové linii. Obdržel řadu vyznamenání za statečnost, ale později je okomentoval větou: „Museli jsme utíkat, až naše medaile za statečnost evakaly.“

V roce 1919 dokončil válkou přerušené studium, v roce 1926 si otevřel ve Vídní-Döblingu vlastní projekční kancelář. Stýkal se s předními kulturními osobnostmi jako Karl Kraus, Stefan Zweig či Adolf Loos. Groagovou první významnější stavební realizací byl návrh rodinné vily pro

Friedrich Adler. Foto archiv.

jeho bratra v Mozartově ulici v Olomouci (1927). Brzy následovaly další realizace; přestože část z jeho staveb byla znehodnocena pozdějšími přestavbami, některé z nich doposud patří k chloubám olomoucké funkcionalistické architektury (například Briessova nebo Seidlerova vila). Kromě Olomouce byly stavby

podle Groagova návrhu realizovány také v Ostravici, Skoczově (Polsko) a v Praze na Smíchově.

V roce 1938 po anšlusu Rakouska opustili J. Groag s manželkou Hilde (roz. Pickovou), textilní designérkou, Vídeň a přestěhovali se do Prahy, ale za necelé dva roky před nacistickou rozpisností opět emigrovali. Tentokrát do Anglie, kde byl Jacques Groag díky československému pasu ušetřen internace. Po válce se prosadil jako návrhář nábytku. Ve volných chvílích se zabýval malováním. Zemřel 28. ledna 1962 na srdeční infarkt.

Před **10 lety**, **22. února 2007**, zemřel v Heřmanově Městci **LADISLAV MAREŠ** (nar. roku 1924 tamtéž), jenž patřil k hlavním organizátorům připomínání místního židovského života po pádu komunismu. V Městci organizoval přednášky a kulturní akce, věnoval se péči o pozůstatky zdejšího ghetta a synagogu a ve skvělém stavu udržoval židovský hřbitov, kde je též jako jeden z posledních místních Židů pohřben. **(am, pm)**

ZA JIŘÍM SMETANOU

Dne 24. prosince 2016, jakoby symbolicky právě v den, který loni připadl na Štědrý večer i na začátek chanukových svátků, zemřel Jiří Smetana.

Profesí hudební producent a textař, v emigraci v letech 1972–1989 působil v pařížském klubu Gibus, nejprve coby diskžokej, pak umělecký ředitel (to on objevil takové hvězdy jako Sting a skupina Police). Po pádu komunismu se vrátil do Prahy a pokračoval v práci – mimo jiné jako manažer a producent romské zpěvačky Věry Bílé a skupiny Kale.

Osobně nepopsatelně humorný společník, spolehlivý a spravedlivý člověk, věrný kamarád, milující partner Markéty a výjimečně se starající a právem pyšný otec herečky a zpěvačky Emmy.

Mé osobní vzpomínky na něj sahají do dětských let, neboť jsme oba začali roku 1952 chodit do školy na Čapajevově náměstí (dnes opět náměstí Jiřího z Lobkovic) a v roce 1960 společně maturovali.

Na cestách z Paříže do Prahy a zpět nás často navštěvoval v Heidelbergu, k naší radosti a potěšení mého tehdy malého syna. Na děti působil neuvěřitelně – až jakousi magickou silou.

Posledních zhruba dvacet let jsme spolu chodili na procházky po hřbitovech, „hřbitovní maraton“ jsme tomu říkali, on sám daleko častěji, snad denně. Pouť začínala prakticky pod Jirkovými okny na Olšanském hřbitově, o kterém měl rozsáhlé znalosti, zastavovali jsme se u hrobů umělců i jiných lidí zvláštních povolání a osudů, zapalovali svíčky na hrobech mnoha známých a příbuzných. U východu v Želivského ulici jsme přešli na druhou stranu, prošli pravoslavným hřbitovem a následně hřbitovem židovským, kde jsme se předháněli v tom, který z nás tam má víc známých. Zapálili jsme svíčku Zdeňce a Ele Katzovým, kamarádkám Jirkovy i mojí mámy, mým rodičům i dědečkovi Jirkovy Markétky.

Tenhle maraton si ponechám, jen jsem ho přejmenovala na Smetanův.

Je těžké loučit se s kamarády, zvláště s těmi, kteří se narodili ve stejném roce, protože člověku připomínají, jak odměřený čas nám zbývá. Pro ten čas ale Jirka zůstává s námi. *Věra Trnková-Neradová*

„ZE SRDCE VÁŠ...“

**André Spire a Otokar Fischer
1922–1938**

■ Kniha korespondence „*Ze srdce váš...*“ je pozoruhodným příběhem přátelství dvou židovských básníků, které jako by všechno rozdělvalo: zeměpisná vzdálenost (jeden se nejčastěji nachází v Paříži, ten druhý v Praze), jejich společenská angažovanost (jeden je sionista, druhý český patriot) i pojetí poezie (jeden se zasazuje za volný verš, druhý vyznává klasickou prozodii verše rýmovaného). A přesto si André Spire (1868–1966) a Otokar Fischer (1883–1938) v průběhu svého šestnáctiletého dopisování vypěstovali takřka bratrský vztah. Místo aby je tyto rozdílly od sebe oddělovaly, vstupovaly do jejich dialogu, staly se předmětem přátelské debaty, při níž jim nejvíce ležely na srdci tyto problémy: místo židovství v jejich životech a v jejich identitě, sociální a politické působení a konečně i jejich tvůrčí a překladatelská zkušenost. A tak prostřednictvím těchto srdečných dopisů vychází na světlo zapomenutý kus historie česko-francouzských vztahů v období mezi válkami.

Vydal Památník národního písemnictví v Praze, edice Depozitář, řada Dokumenty roku 2016. K vydání připravila Marie-Odile Thirouinová, překlad Naděžda Macurová. 450 stran, doporučená cena 350 Kč.

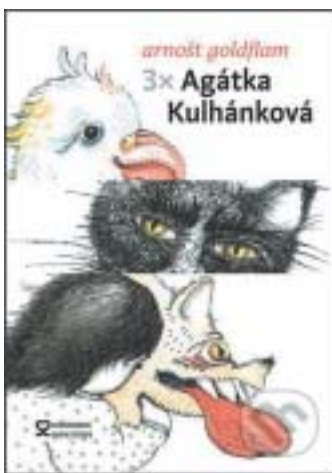
Arnošt Lustig

KRÁSNE JSEM SI POČETL

■ Další anotovaná kniha dopisů je koncipovaná jako mezerovitá kronika života Arnošta Lustiga a jeho rodiny po odchodu do exilu v roce 1968. Přináší jedinečný výběr autentických dokumentů a fotografií vedle původních neupravených strojopisů a rukopisů korespondence Arnošta Lustiga a jeho ženy Věry, dcery Evy a syna Pepiho, babičky Terezie, její dcery Hany Hnatové (Arnoštovy sestry) a dalších příbuzných až po přátele Zdenu a Josefa Škvorecké v Torontu a hlavně Otu Pavla. Arnoštovy dopisy Otovi se sice ztratily, ale vzpomínky na Otu, které napsal, i vzpomínky dalších přátel snad tuto chybějící korespondenci doplní tak, aby čtenář pochopil, co nejen pro sebe navzájem Arnošt a Ota znamenali.

Vydaly nakl. Mladá fronta v Praze a Památník národního písemnictví v Praze roku 2016. Sestavili: Petr Kotyk a Světlana Kotyková. 208 stran, dop. cena 449 Kč.

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Arnošt Goldflam

3X AGÁTKA KULHÁŇKOVÁ

■ Oblíbený autor knih pro dospělé i děti přichází se třemi napínavými příběhy devítileté Agátky, jejíž zvědavost jí nedovoluje se čehokoli bát. V dobrodružstvích, která sice tak docela nevyhledává, ale zato ji potkávají, zažije mnohé dramatické i humorné chvíle.

Vydalo nakl. Andrej Šťastný v Praze roku 2016. Ilustrace Petra Goldflamová Štětínová. 106 stran, dop. cena 259 Kč.

IZRAELSKÁ KULTURA V ÚNORU

■ **Syntetická zahrada Rony Stern:** Ve dnech 1. 2.–2. 3. se v galerii Klubovna v Brně uskuteční výstava tří instalací Rony Stern. První zobrazuje krajinu, druhá pojíždou zenovou zahradu a třetí vodopád, který stéká po celé hlavní stěně galerie. Projekt *Synthetic Garden* odstartuje šestiměsíční blok sólo výstav izraelských autorů v galerii Klubovna.

■ **Koncert Noy:** Dne 6. 2. od 19 hodin vystoupí v brněnském Janáčkově divadle oblíbená zpěvačka Achinoam Nini (Noa), jež roku 2009 reprezentovala Izrael na soutěži Eurovize a vystupovala s řadou hudebních legend.

■ **Židovští uprchlíci z arabských zemí a Íránu:** Ve dnech 20. 2.–20. 3. lze v sále Žerotínského zámku ve Valašském Meziříčí navštívit vzdělávací výstavu zachycující kulturu a pohnutou historii židovských komunit, které po více než 2000 let existovaly na celém Blízkém východě, v severní Africe, v Babylonii, v Levantě, na Arabském poloostrově, v Jemenu a v oblasti Perského zálivu. Lze sledovat jejich osud, který

postupně dospěl k masovému zániku. Z původního zhruba milionu židovských rezidentů v oblasti arabských zemí severní Afriky, Blízkého východu a Perského zálivu na přelomu století zůstává v současné době asi jen 4500 osob.

■ **Malá inventura:** V rámci doprovodného programu festivalu nového divadla Malá inventura vystoupí i několik izraelských profesionálů zastupujících významné divadelní instituce, kteří budou hovořit o současné divadelní scéně v Izraeli. V rámci prezentací (v angličtině) vystoupí 23., 24., 27. a 28. 2. od 14–15.00 ve Studiu Alta v Praze 7 (viz www.malainventura.cz).

■ **Blues by the Beach:** Dne 28. 2. od 18.00 se v pražském kině Ponrepo v rámci festivalu Mene Tekel a Večeru pro Izrael koná projekce dokumentárního filmu *Blues by the Beach* o hudebním baru v Tel Avivu, na který roku 2003 zaútočili teroristé, a diskuse s jeho režisérem Jeshuou Faudemem (viz též *Rch* 8/2015).

DISKUSE V MAISLOVCE

■ Dne 14. února od 18 hodin se v sále Židovské radnice (Maiselova 18) koná další pořad z cyklu Diskuse v Maislovce. Tentokrát budou na téma budoucnosti pražské kehily hovořit s moderátorkou Irenou Kalhousovou členové reprezentace ŽOP: Kateřina Moravcová, Leo Pavlát, Jiří Daniček a Tomáš Pasternak.

ILUSTRACE K PÍSNÍ PÍSNÍ

■ Už jen do 12. března potrvá výstava „*Pojď, milý můj*“ Židovského muzea v Praze připravená ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví. Představuje biblickou knihu *Píseň písní* (Velepíseň), objasňuje její vznik, místo v židovské liturgii, historická vydání a překlady do češtiny. Především se však soustředí na její výtvarnou, ilustrace a díla jí inspirovaná v moderní umělecké tvorbě od počátku 20. století až po současnost. V Galerii Roberta Guttmanna v Praze 1 (U Staré školy 3) je přístupna denně kromě sobot a židovských svátků od 9 do 16.30 hodin.

PAN THEODOR MUNDSTOCK V JINDŘICHOVĚ HRADCI

■ Spolek Zikaron pořádá 7. března od 16.30 v prostorách bývalé synagogy v Jindřichově Hradci jako součást akce *Pamatuj!* divadelní představení *Pan Theodor Mundstock*. Hostem, autorem divadelního zpracování a současně i jediným hercem bude pan Jaroslav Achab Haidler. Široká veřejnost je srdečně zvána.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, velký sál)

Káva o půl čtvrté

- Ve čtvrtek **2. února** přivítáme na Kávě architekta, historika architektury, autora a pedagoga Ing. Arch. **Zdeňka Lukeše**.
- Kavárna je přístupna od 14.30, program začíná přesně v 15.30. Připravil a moderuje Honza Neubauer.

OSLAVA TU BI-ŠVAT

- KKL-JNF ve spolupráci s ŽO Praha pořádá oslavu svátku Tu bi-švat, Nového roku stromů. Koná se v sobotu **11. února** od 18 hodin (příchod možný od 17.30) v restauraci Šalom. Vstupenky v ceně 220 Kč jsou k dispozici v pokladně ŽOP nebo v kanceláři KKL, Jáchymova 3.

ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU ŽM V PRAZE

(Auditorium, Maiselova 15, 3. patro)

- 6. 2. v 18.00: *Skotští Židé. Identita, příslušnost a budoucnost* – zahájení výstavy fotografií Judyho Passowa. Tento izraelský rodák žijící v Londýně vytvořil brilantní portrét Židů, žijících na sever od anglických hranic. Dostal se nejen do velkých měst, jakými jsou Glasgow a Edinburgh, ale překvapivě i na místa jako Shetlandské ostrovy nebo ostrov Skye. Jeho fotografický esej představuje skotské Židy pevně zakořeněné v jejich židovské identitě, zároveň však také jako skotské patrioty. Vstup volný. Výstava potrvá do 30. března, je přístupna po–čt 12–16, pá 10–12, během večerních programů a po domluvě.
- 21. 2. v 18.00: *Terezínský triptych – večer animovaných filmů*. Tři animované filmy scenáristy a režiséra Miloše Zvěřiny *Uvězněné sny* (1993), *Helga L-520* (2011) a *Transport ER* (2015) spojuje jedno velké téma: osudy dětí a jejich obrázků i loutek v době existence terezínského ghetta. Jejich prostřednictvím sledujeme poetické, ale zároveň mrazivé příběhy o naději a lidské souznělosti, která se dokáže postavit do cesty zlu. Vstup volný.
- 27. 2. v 18.00: Film: *Deník Anne Frankové*. Nejnovější filmové zpracování legendární knihy *Deník Anny Frankové* (Německo 2016, 128 min.) v mistrné režii Hanse Steinbichlera přináší dojemný a inspirující portrét dospívající dívky v čase druhé světové války. Projekci uvede filmová historička a novinářka Alice Aronová. S českými titulky. Vstup volný.
- **Nedělní program pro děti a jejich rodiče:** 12. 2. ve 14.00: Lvíček Arje pátá po Golemovi. Pomůžete ho lvíčkovit

KULTURNÍ POŘADY

Mark Podwal: *Sedm plodů země Izrael.*

Arjemu stvořit? Prohlídka: Staronová synagoga. Jednotné vstupné 50 Kč.

ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU ŽM V PRAZE

(Maiselova synagoga – Maiselova 10, P 1)

- 2. 2. v 19.00: *Zlatý věk violy da gamba*. Koncert barokní hudby pro violu da gamba v podání virtuosa Petra Wagnera a teorbisty Přemysla Vačka. Mezi autory, jejichž díla uslyšíte, jsou Marin Marais, Gottfried Finger, Tobias Hume, Antoine Forqueray či Georg Philipp Telemann. Vstupenky na koncert je možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze, v Info centru ŽMP (Maiselova 15, Praha 1), v síti Ticket Art a na webových stránkách ŽMP. Vstupné 230 Kč / 150 Kč.
- 7. 2. v 18.00: *Cizí i blízcí. Židé, literatura, kultura v českých zemích ve 20. století*. Autorské představení publikace, která je kolektivním dílem pracovníků Centra pro studium holokaustu a židovské literatury FF UK v čele s literárním historikem a teoretikem prof. Jiřím Holým. Vstup volný.
- 16. 2. v 19.00: **Jakob Gordin: Dement Lemach** – divadlo jednoho herce a jidiš písně. Šest postav aktovky Jacoba Gordina *Dement Lemach* v podání herečky Hany Frejkové. Ve svých denících popisuje Franz Kafka, jak silně byl zasažen jidiš divadlem, především jeho dějovou intenzitou a vášnivým hereckým projevem. Je pravděpodobné, že právě tato aktovka jej inspirovala při psaní povídky *Proměna*. Režie: Olga Vlčková, překlad: Michal Kotrouš. Po přestávce následuje koncert jidiš písní. Účinkují: Hana Frejková, Marianna Borecká (zpěv), Slávek Brabec (akordeon) a Milan Potoček (klarinet). Vstupenky je možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze nebo

v Info centru ŽMP (Maiselova 15, Praha 1). Vstupné 100 Kč.

- 22. 2. v 18.00: *Od Vltavy k Rýnu a zpět*. Harry Farkaš vyrůstal v poválečných Čechách coby dítě rabína, v 60. letech se s rodiči vystěhoval do západního Německa a stal se posléze kameramanem veřejnoprávní stanice Westdeutscher Rundfunk. Několik let také působil jako předseda židovské obce v Kolíně nad Rýnem. Od pádu komunismu v Československu se často vrací do rodné země a působí mimo jiné jako galerista a kurátor výstav. O jeho pestrém životě s ním bude v rámci cyklu *Naše 20. století* rozmlouvat publicista Petr Brod. Vstup volný.

ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU ŽMP V BRNĚ

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

- 2. 2. v 17.00: *Boskovice–Lodž: Po stopách židovství Lodžského vojvodství*. Na vemisáži výstavy fotografií, jejímiž autory jsou studenti Střední školy André Citroëna z Boskovic, bude lektorkou OVK Brno veřejnosti představen workshop *Ghetto Lodž*, který má ŽMP ve své vzdělávací nabídce. Vstup volný. Výstava je přístupna po celý únor.
- 14. 2. v 18.00: *Život a tvorba architekta Ernsta Wiesnera*. Přednáška historičky architektury Zuzany Ragulové představí stavby jednoho z nejvýznamnějších brněnských architektů období první republiky. Vstupné 30 Kč.
- 16. 2. v 18.00: *Makabi večer – Makabi dnes*. Stejnomenou knihu (vydalo občanské sdružení Magen), která je pohledem do historie i současnosti židovské tělovýchovy a sportu, představí její autor Peter Bučka. Koná se ve spolupráci s ŽOB, vstup 30 Kč.
- Neděle 19. 2. v 10.30: *Slavnost plodů příchází*. Únorová dílna pro děti s dospělým doprovodem se bude konat ve znamení židovského svátku Tu bi-švat neboli Nového roku stromů. Dílna se uskuteční v prostorách sálu Turistického a informačního centra ŽOB na brněnském židovském hřbitově. Vstupné 30 Kč.
- 23. 2. v 17.30: *Kde se vzal židovský národ?* Dějiny Židů z pohledu tradičního judaismu. Přednáška Chaima Kočiho, rituálního správce Nového židovského hřbitova v Praze. Vstupné 30 Kč.
- 28. 2. v 18.00: *Domy věčnosti IV – Slavkov u Brna, Bučovice, Koryčany, Dambořice*. V pokračování přednáškového cyklu představí Helena Bretfeldová menší, ale zajímavá pohřebiště situovaná na jihovýchod od Brna. Vstup 30 Kč.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ **Hanin kufřík:** Žákyně 4. třídy Hanna Dymešová představila svým spolužákům knihu *Hanin kufřík*. Následně celá třída napsala dopisy, které děti adresovaly (a následně i poslaly) přímo panu Jiřímu Bradymu.

■ **Návštěva KKL–JNF:** V pondělí 16. 1. jsme v odpoledních hodinách přivítali milého hosta z Izraele – výkonného ředitele KKL–JNF pana Moshe Perla a paní Zošu Vyoralovou, zastupující český výbor této organizace. V prostoru družiny se s nimi uskutečnila malá neformální beseda, při které žákyně 3. ročníku předaly 10 000 Kč, shromážděných při sbírce na obnovu izraelských lesů, které byly na podzim 2016 zničeny požáry. Do sbírky přispělo mnoho našich žáků, studentů a zaměstnanců a velkým příspěvkem byl rovněž výtěžek ze školního chanukového bazaru. A nyní se již budeme společně s KKL těšit na oslavu svátku Tu bi-švat, která se bude konat na LŠ v odpoledních hodinách **8. února**. Rádi vás uvidíme.

■ **In medias res:** Letos se již potřetí koná konference pro studenty středních škol *In medias res*. Tento ročník připravují sami studenti, a to nejen pro naše gymnázium, ale i pro studenty ostatních pražských škol. V průběhu jednoho dne promluví významné osobnosti české vědy a kultury, na závěr se koná autorské čtení Jáchyma Topola a beseda s ním. Na konferenci či autorské čtení zveme, více www.konference-lauderky.cz.

■ **Den otevřených dveří na gymnáziu a na ZŠ:** Srdečně zveme **1. února** na den otevřených dveří gymnázia, který se koná od 14 do 17 hodin. Den otevřených dveří na ZŠ se uskuteční **8. března**, dozvíte se zde bližší informace nejen o budoucí 1. třídě, ale také o 2. stupni základní školy, který byl v tomto roce obnoven. *ip*

KKL–JNF

■ Do několikaměsíční přípravy oslav 115. výročí KKL–JNF, Židovského národního fondu, neblaze zasáhla práva o rozsáhlých požárech (částečně úmyslně založených) po celém Izraeli (viz *Rch* 1/2017). Na výzvu krizové sbírky se ozvali – a to okamžitě – všichni dlouhodobí a trvalí dárci, židovské obce a spřátelené křesťanské organizace a připojily se i státní instituce. Celkem se takto vybralo 40 tisíc eur a tutéž sumu doplní ze svých zdrojů ministerstvo zahraničí. Pomohlo i ministerstvo vnitra, které uvolnilo finance na nákup tatro pro izraelské hasiče. Úsilí pomoci obnovit spálené lesy bylo dovršeno na slavnostním benefičním večeru Společná naděje v Čermínském paláci, jenž se konal 17. ledna ve spolupráci s Ministerstvem zahraničí ČR a pod záštitou ministra zahraničí L. Za-

VÝZVY, ZPRÁVY INZERCE

orálka. Mezi 200 účastníky byli i někteří ministři, členové diplomatických sborů a náboženských organizací, přítomen byl i výkonný ředitel KKL–JNF pan Moshe Perl.

Všem dárcům srdečně děkujeme.

Michal Pacovský (prezident KKL–JNF v ČR)
a *Zoša Vyoralová*

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

■ 8. 2. od 14.00: *Hra tvarů a barev* – Vernisáž výtvarných děl Jany Dubové.

■ 9. 2. od 14.00: *Bary* – vernisáž výstavy obrazů JUDr. Dany Římanové.

■ 21. 2. od 15.00: *Arnošt Lustig* – vzpomínky na spisovatele s Hanou Hnátovou a Dr. Markétou Mališovou.

■ Výstavy: *Co se do Obecních novin nevešlo III* – fotografie Petra Balajky, Trudi Gill-Heitlinger – grafiky.

IZRAELSKÉ LIDOVÉ TANCE

■ Neváhejte a přijďte se učit izraelské tance se skupinou Besamim v Praze. Pravidelná výuka probíhá každý čtvrtek v ZŠ Jiřího z Poděbrad, Praha 3. Od 19.00 úplní začátečníci, od 19.45 do 22.00 pokročilí tanečníci. Více informací na www.besamim.cz, besamim@volny.cz, nebo tel.: 603 852 917 (Ondřej Novák).

VÝTVARNÁ A LITERÁRNÍ SOUTĚŽ PRO ŠKOLÁKY

■ Muzeum a památník Terezín si v letošním roce připomenou 70 let od svého založení. Instituce, jejímž posláním je připomínat zločiny nacismu na českém území, k tomuto výročí vyhlašuje literární i výtvarnou soutěž. Do **18. dubna** mohou žáci základních a studentů středních škol i víceletých gymnázií zasílat své výtvarné či literární práce na téma: *Je minulost stále živá?* Konkrétní zadání, podmínky soutěže, odměny nejlepším, její časové rozvržení i zasilací kontakt naleznete na adrese www.pamatnik-terezin.cz. Co se týká zpracování, je jen na tvůrcích samotných, jakou uměleckou formu či techniku si pro své dílo vyberou.

LETNÍ TÁBOR BIG IDEA

■ Finančně nákladný, ale zřejmě zajímavý mezinárodní tábor v Izraeli pro děti ve věku 7–18 let zaměřený na moderní technologie

nabízí izraelská společnost Big Idea. Jeho účastníci se při něm mohou zapojit do řady programů (mj. programování, webový design, digitální fotografie, animace, 3D tisk, vytváření počítačových her), ale také obvyklých letních her a soutěží. Tábor je veden v angličtině. Zájemci se více informací dozvědí na adrese www.bigidea.co.il.

LADY REMOSKA

■ Centrum judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových na Univerzitě Palackého v Olomouci pořádá přednášky pro veřejnost. Nejbližší se koná dne **8. března**, kdy do knihovny centra (tř. Svobody 26) přijde nakladatelka Kamila Příkrylová s programem na téma „Lady Remoska: Přátelské povídání o holčičce z Wintonova vlaku, která světu objevila legendární českou remosku, o jídle a tak trochu o tom, jak se vlastně dělá kniha“. Bližší informace o centru a jeho akcích naleznete na adrese www.jud.upol.cz.

Z DOPISŮ ČTENÁŘŮ

V prosincovém čísle Rch jsem mezi jubilanty našla i jméno pana Vinaře, což mě zaujalo, protože nedávno jsem objevila sešit z roku 1965, kdy jsem studovala chemii na přírodovědecké fakultě. Nevycházela jsem nad svými poznámkami z údivu: předmět se tehdy oprávu nazýval Filosofie I., nikoli Úvod do marxismu-leninismu nebo podobně. Pan docent Vinař se v rámci přednášek zabýval čtyřmi velkými náboženskými soustavami, perskou, křesťanskou, židovskou a islámem. V sešitě jsem našla také Achnatona a Gilgameše; dávno jsem zapomněla, že jsem něco takového před více než padesáti lety, za hlubokého socialismu, poslouchala...

Co zbylo mně i mnohým kolegům, je vzpomínka (často se o tom bavíme) na bezvadný, i když pro nás vedlejší předmět filosofie „u Vinaře“.

Pokud se jedná o prosincového jubilanta, třeba ho to potěší. Věra Trnková–Neradová

DESET LET OD ÚMRTÍ EVY NOVÁKOVÉ

Čtvrtého ledna uplynulo již 10 let, kdy v pouhých 51 letech zemřela paní Eva Nováková, bývalá ředitelka Lauderových škol (během jejího působení byly LŠ zařazeny ministerstvem školství do sítě škol a uskutečnilo se sloučení základní školy a gymnázia pod jednu střechu budovy v Belgické ulici); od roku 2002 byla poslankyní Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Její syn Ondřej píše: *Dosud se mi stává, že mě lidé na ulici osloví a vzpomínají s radostí na ni, na vše, co jim setkání s ní dalo, jak často na ni myslí. Je to pro mě naplňující zjištění, v kolika lidech stále žije. Budu rád, když na ni nyní zavzpomínáte i vy.*

ŽNO BRATISLAVA

Vo **februári** srdečne blahoželáme našim členom: pani Eva Bergendiová – 79 rokov; pán Juraj Bock – 81 rokov; pani Zuzana Diamantová – 79 rokov; pani Irena Galanová – 89 rokov; pani Eva Gieratová – 71 rokov; pán Jozef Kopelmann – 70 rokov; pani Veronika Kosíková – 77 rokov; pani PhDr. Zuzana Paliderová – 78 rokov; pán PhDr. Pavol Polák – 92 rokov; pani Valéria Slámová – 89 rokov; pani Marta Szilárdová – 94 rokov; pani Judita Šándorová – 81 rokov; pani Magda Šimková – 89 rokov; pani Dalma Špitzerová – 92 rokov; pán Milan Valášek – 70 rokov, a pán JUDr. Ivan Werner – 71 rokov. Prajeme dobré zdravie, veľa šťastia a radosti v živote.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Vo **februári** srdečne blahoželáme: pani Dagmar Hrnčiarová, nar. 2.2. – 65 rokov; pani Eva Welwardová, nar. 19.2. – 69 rokov; pán Ján Uhliar, nar. 20.2. – 64 rokov, a pán Leopold Redlinger, nar. 22.2. – 76 rokov. Želáme im celého srdca všetko najlepšie, veľa zdravia a pohody v kruhu najbližších.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **únoru** oslavujú své narodeniny: pani Sara Blau, nar. 17. 2. – 16 let; pani Hana Fischer, nar. 17. 2. – 69 let; pan Alois Plaček, nar. 18. 2. – 80 let; pan Jan Rybář, nar. 17. 2. – 70 let; pan Petr Urban, nar. 9. 2. – 58 let, a pani Milada Winklerová, nar. 1. 2. – 68 let.

Všem oslavenčúm prajeme pevné zdravie a osobní pohodu do ďalších let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **lednu** oslavili narodeniny: pan Martin Elis, nar. 5.1. – 29 let; pani Mgr. Isabela Jelínková, nar. 5.1. – 42 let; pani Judita Koprivová, nar. 19.1. – 66 let; pani Pavla Kroupová, nar. 7.1. – 38 let; pani Nad'a Michálková, nar. 28.1. – 61 let; pani Jana Polišínská, nar. 19.1. – 35 let, a pan Vasyl Tyrpak, nar. 8.1. – 55 let.

V **únoru** oslavujú své narodeniny: pan Ing. František Comorek, nar. 10.2. – 58 let; pan Willy Elbert, nar. 21.2. – 50 let; pan Petr Malina, nar. 7.2. – 75 let; pani Michala Martinová, nar. 12.2. – 37 let, a pan Zdeněk Popper, nar. 24.2. – 69 let. Všem oslavenčúm přeje do dalších let pevné zdravie a osobní pohodu celá děčínská obec.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **únoru** oslaví narodeniny: pani Jana Novotná, nar. 20.2. – 43 let; pani Eliška Homolková, nar. 21.2. – 91 let, a pan MUDr. Jiří Zimmer, nar. 21.2. – 70 let. Oslavenčúm blahořeje celá židovská obec.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

Vo **februári** oslaví narodeniny: pani Etela Bergerová – 60 rokov; pán Tomáš Borový – 71 rokov; pán MUDr. Ladislav Burger – 68 rokov; pán Štefan Kažimír – 65 rokov; pán Ing. Peter Kolár – 66 rokov; pán Ervin Lowy – 62 rokov; pani Eva Pavljuková – 70 rokov; pán Ing. Daniel Riemer – 69 rokov; pani MUDr. Mária Rzounková – 70 rokov; pán Mikuláš Šimon – 79 rokov, a pani Ing. Viera Veselová – 70 rokov. Prajeme im vše dobré a veľa šťastia a radosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO LIBEREC

V **únoru** oslaví narodeniny pani Petra Špačková, nar. 2.2. – 36 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **únoru** oslaví životní jubileum: pani MUDr. Ruth Potěšilová, nar. 3.2. – 84 let, a slečna Kristýna Neumannová, nar. 5.2. – 12 let. Prajeme hodně zdraví a radosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **únoru** oslaví narodeniny: pan Peter Bachrach, nar. 5.2. – 88 let; pan Jindřich Goba, nar. 14.2. – 84 let, a pani Nora Macurová, nar. 22.2. – 73 let. Prajeme vše dobré do příštích let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **únoru** oslaví narodeniny tito naši členové: pani Iveta Čechová, nar. 8.2. – 49 let; pan Ing. Zdeněk Roubíček, nar. 12.2. – 65 let; slečna Ester Žáčková, nar. 14.2. – 13 let; David Žáček, nar. 14.2. – 12 let; pani RNDr. Ruth Hálková, nar. 26.2. – 91 let, a pani Eva Václavíková, nar. 27.2. – 84 let. Všem našim jubilančúm prajeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **únoru** oslavujú narodeniny: pan Petr Brandeický, nar. 6.2. – 87 let; pani Olga Hampa-

lová, nar. 20.2. – 83 let; pani Věra Jilková, nar. 1.2. – 95 let; pani Helena Klímová, nar. 3.2. – 80 let; pani Blanka Knappová, nar. 28.2. – 83 let; pani Marta Kottová, nar. 24.2. – 88 let; pani Milena Landischová, nar. 24.2. – 75 let; pani Věra Milcherová, nar. 15.2. – 93 let; pan Robert Stein, nar. 10.2. – 82 let; pani Soňa Stejskalová, nar. 3.2. – 92 let; pani Mina Strass, nar. 15.2. – 90 let; pani Emma Šternová, nar. 10.2. – 94 let, a pani Helena Valíková, nar. 5.2. – 86 let. Prajeme pevné zdravie do dalších let.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Se smutkem oznamujeme, že 15. ledna zemřela ve věku 69 let pani Jiřina Hazuková, která léta pracovala v účetárně pražské židovské obce. Se zesnulou jsme se rozloučili 18. ledna v obřadní síni Nového židovského hřbitova. Obřad provedl vrchní zemský rabín Efraim Sidon.

Dne 17. ledna zemřel ve věku 87 let pan PhDr. Alexej Kusák. Se zesnulým jsme se rozloučili 20. ledna v obřadní síni Nového židovského hřbitova. Obřad provedl vrchní pražský rabín David Peter.

Zichronam livracha!

ŽNO PŘEŠOV

V mesiaci **február** sa dozývajú jubileí: pán RNDr. Anatolij Goldenberg – 70 rokov; pani Ing. Bianka Horváthová – 70 rokov, a pani Erika Tomková – 67 rokov. Želáme im z celého srdca všetko najlepšie, veľa zdravia a pohody v kruhu najbližších.

Ad mea veesrim šana!

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **február** majú sviatok narodenín: pán Vladimír Bureš, nar. 4.2. – 75 rokov; pani MUDr. Iveta Kyseřová, nar. 17.2. – 61 rokov; pán MVDr. Vojtech Róth, nar. 17.2. – 77 rokov; pán Tomáš Friedman, nar. 17.2. – 70 rokov; pani Klára Barancová, nar. 21.2. – 62 rokov, a pán Ing. Štefan Szabó, nar. 27.2. – 66 rokov. Prajeme týmto našim členom dobré zdravie, veľa šťastia a radosti v živote.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **únoru** oslaví své narodeniny: pan Michael Lichtenstein, nar. 23.2. – 66 let, a pani Ivana Mertová, nar. 12.2. – 25 let. Prajeme dobré zdravie a hodně radosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **únoru** oslaví své narodeniny: pani Mgr. Zdeňka Matičková, pani Věra Novotná, pani Hana Kumperová, pani Jana Krausová, pan Mgr. Vladimír Matička a pan Mgr. Pavel Ťupek. Všem jmenovaným prajeme hodně zdraví a radosti do dalších let.

Ad mea veesrim šana!

ÚTOK NA VOJÁKY

Po krátkém období relativního klidu došlo v Izraeli k dalšímu teroristickému útoku: v neděli 8. ledna okolo 13 hodin najel útočník v nákladním voze do skupiny vojáků a vojaček, kteří přijeli do Jeruzaléma na kulturní akci a vystoupili z autobusu na oblíbené promenádě Armon Hanaciv v Talpiot. Terorista zabil čtyři mladé lidi: Jael Jekutielovou (20), Širu Hajajovou (22), Širu Curovou (20) a Ereze Orbacha (20). Vrah, který pocházel z blízké východojeruzalémské čtvrti Jabel Mukaber a bylo mu 28 let, byl po útoku zastřelen.

VÝZVA 1500 RABÍNŮ

Přes 1500 amerických rabínů všech denominací podepsalo dopis vydaný Hebrejskou společností na pomoc imigrantům (HIAS), jež vznikla již roku 1881 při snaze ulehčit imigraci židovským přistěhovalcům prchajícím před pogromy v Rusku. Dopis je výzvou nové americké administrativě, aby pokračovala ve federálním přesídlovacím programu: „Židovské dějiny dosvědčují, jak významná je volba, před níž stojí naše země: zda zachránit ty, kdo jsou v tísní, nebo vytvořit bariéry, abychom je k nám nevpustili,“ stojí mj. v listu.

ZEMŘELA

CLARE HOLLINGWORTHOVÁ

Dne 10. ledna zemřela ve věku 105 let v Hongkongu slavná britská novinářka Clare Hollingworthová, která v roce 1939 – 29. srpna v deníku *The Telegraph* – jako první upozornila na to, že u polských hranic se shromažďují německé tanky. Už předtím, od německé okupace Čech a Moravy, pomáhala Hollingworthová lidem prchajícím z českých zemí před nacisty. Ve spolupráci s Britským výborem pro uprchlíky z Československa, jehož pobočka v Katovicích vedla, pomohla na útěku asi 2000 lidí – československým Židům, vojákům a dalším. Se stejným výborem jako Hollingworthová spolupracoval i sir Nicholas Winton.

Hollingworthová, která studovala na Škole slovanských a východoevropských studií při Londýnské univerzitě, byla první ženou, která se prosadila jako válečná zpravodajka. Dlouhé roky pracovala pro britské listy *The Daily Telegraph* a *The Guardian*. Působila i na Blízkém východě, v Alžírsku, v Číně, v Jemenu a ve Vietnamu. Roku 1990 vydala pod názvem *Front Line* své vzpomínky; biografii Hollingworthové vydal její prasnovec (též novinář) Patrick Garrett.

ZPRÁVY ZE SVĚTA

DO TŘÍ MINUT

Izraelská dobrovolnická záchraná služba United Hatzalah funguje od roku 1989. Vznikla jako doplněk první pomoci Magen David Adom, jejíž záchrané vozy se kvůli technickým potížím nedostávaly na místa neštěstí tak rychle, jak bylo nutné. A tak první pomoc začali po celém Izraeli poskytovat ti, kdo byli právě nejbližší – vyškolení zdravotníci, lékaři či medici, kteří se díky čím dál dokonalejší organizaci dozvěděli o úrazu a přispěchali na pomoc. Pěšky, na kole, na motorce, svým vozem... Poté, co poskytli nejnnutnější ošetření, přišla na řadu záchraná služba, která mezitím dorazila. Od roku 2006 se Hatzalah spojila s Magen David Adom a získala profesionální centrum i vybavení, k němuž patří i 500 motorek a 2550 aut. Pro United Hatzalah pracuje zdarma 3000 vyškolených dobrovolníků, kteří denně poskytnou pomoc až 700 lidem. Svolávají se speciálně vyvinutým systémem Kompas života (Life Compass), který dokáže upozornit na neštěstí a navést záchránce na místo, takže ten by měl být u zraněného do tří minut. Centrum i vybavená záchraná vozidla fungují díky dobrovolným příspěvkům dárců. Podobný systém už napodobili i v jiných zemích – v USA, Brazílii či v Británii.

MÍSTO ESSALAMU EL MELLAH

Někdejší židovská čtvrt' města Marrákés se ze současného arabského Essalam vrátí ke svému historickému názvu El Mellah. Původní jména obnoví i její ulice. Stane se tak na příkaz marockého krále Muhammada VI., který tak vyhověl žádosti předsedy židovské komunity v Maroku. Královo rozhodnutí má za cíl „zajistit civilizační dědictví království a kulturní dědictví všech složek marocké společnosti“. Muhammad VI. se též v prosinci zúčastnil znovuzasvěcení zrestaurované synagogy Etedgui v Casablance, přičemž peníze na její obnovu pocházely částečně i z vládních grantů. K synagoze náleží muzeum El Mellah, jež mapuje historii židovské komunity v Maroku.

MUZEUM ŠOA V GUATEMALE

Novinářka Hannah Ackerman z Izraele uvádí, že jediným muzeem ve Střední Americe, které připomíná nacistickou genocidu Židů, je Muzeum holokaustu v Guatemale. Založili ho představitelé francouzské křesťanské organizace Yahad-In Unum, o jejíž vznik se postaral kněz Patrick Desbois. Ten se již několik let zabývá dokumentací masových hrobů s ostatky Židů, zavražděných nacisty na území bývalého Sovětského svazu. Doposud s pomocí pamětníků a archivních výzkumů identifikoval přes 3000 míst. Volba Guatemala byla symbolická – země se ještě vzpamatovává z krvavé občanské války, a navíc se místní studenti ve školách zabývají dějinami šoa. V současné době probíhá v muzeu výstava skleněných, kovových a dřevěných objektů izraelské umělkyně Miry Maylorové. (am, ztis.cz)

רוש חודש ירון חדש
ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 2. 2017.

Cena 20 Kč (0,90 €)